

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Filosofie

Studijní program: Učitelství pro druhý stupeň základní školy

Studijní obor Český jazyk – Občanská výchova

KOMPARACE RELIGIOZITY DVACETILETÝCH A
ŠEDESÁTILETÝCH V DNEŠNÍM ZNOJMĚ

COMPARISON OF RELIGIOZITY OF TWENTY AND SIXTY IN
COMPTEMPORARY ZNOJMO

Diplomová práce: 2011–FP–KFL–

Autor:

Lucie Čimerová

Podpis:

.....

Adresa:

8. května 95

669 02 Kuchařovice, okr. Znojmo

Vedoucí práce: Doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
88		9	7	36	5

V Liberci dne: 24.6.2011

Čestné prohlášení

Název práce: Komparace religiozity dvacetiletých a šedesátiletých v dnešním Znojmě
Jméno a příjmení autora: Lucie Čimerová
Osobní číslo: P05000500

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má diplomová práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé diplomové práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 24. 6. 2011

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla nejvíce poděkovat vedoucímu diplomové práce Doc. Ph.Dr. Davidovi Václavíkovi, Ph.D., poskytoval mi nejen podnětné rady a připomínky, ale také velikou dávku trpělivosti spojenou se vstřícným a ochotným jednáním, kdykoliv jsem se na něj obrátila. Vedle veliké profesionality, tak stojí lidskost, za kterou mu ještě jednou z celého srdce děkuji.

Další velké díky patří samozřejmě i lidem, kteří se mnou vytvářeli rozhovory a poskytli mi tak informace, na kterých z velké části tato diplomová práce stojí.

A nesmím také zapomenout poděkovat své mamince, přátelům a známým za to, že se mi snažili být oporou i ve chvíli, kdy jsem si to pro svoje výbušné a protivné chování (pramenící z nervozity, jak práce dopadne) vůbec nezasloužila.

Anotace

ČIMEROVÁ, Lucie. *Komparace religiozity dvacetiletých a šedesátiletých v dnešním Znojmě*. Liberec: Přírodovědně-humanitní a pedagogická fakulta Technické univerzity v Liberci, 2011. Diplomová práce.

Cílem diplomové práce je popis a srovnání religiozity u dvou věkových skupin v jednom konkrétním místě. V našem případě se jedná o skupiny šedesátiletých a dvacetiletých ve městě Znojmo. Práce se zaměřuje na rozdíly ve vnímání duchovna v těchto skupinách a popisuje proces náboženské individualizace. Poskytuje náhled do vnímání jednotlivých účastníků a představuje Znojmo jako místo vysoce religiózní, soudě především podle aktivní náboženské scény. V teoretické části je představena část zastoupených církví a spolků, a je zde zmíněn. Praktickou část tvoří analýza rozhovorů s respondenty a informace, týkající se návštěvnosti vybraných znojemských kostelů. Práce je zpracována s ohledem na proces transformace tradiční formy religiozity do alternativní podoby.

Klíčová slova

Náboženská individualizace, institucionální a alternativní religiozita, nová náboženská hnutí, sekularizace, Znojmo

Annotation

ČIMEROVÁ, Lucie. *Comparison of Religiosity of Twenty and Sixty in Contemporary Znojmo*. Liberec: Scientifically-humanities and Pedagogical Faculty, Technical University in Liberec, 2011. Diploma Thesis.

The aim of this thesis is a description and comparison of religiosity in the two age groups in one particular place. In our case, the group sixty and twenty years in the town of Znojmo. The work focuses on the differences in the perception of spirituality in these groups and describes the process of religious individualization. Provides insight into the perceptions of participants and a Znojmo as a place of high religious, with an active mind, primarily religious scenes. The theoretical part is presented of the represented churches and associations. The practical part consists of an analysis of interviews with respondents, and information regarding the attendance of selected churches. The work is conceived with the process of transforming traditional forms of religiosity in alternative forms.

Key Words

Religious individualization, institutional and alternative religiosity, New Age, secularization, Znojmo

Die Annotation

ČIMEROVÁ, Lucie.. Liberec: *Vergleich Religiosität zwischen zwanzigjährigen Menschen und sechszigjährigen Menschen in der heutigen Znojmo*. Liberec: naturwissenschaftlich – humanitär und pädagogische Fakultät, Technische Universität im Liberec, 2010. Die Diplomarbeit.

Diese Diplomarbeit hat ein Ziel beschreibt sowie vergleicht eine Religiosität der altermaßigen Gruppen in einem konkreten Stelle. Es geht um Gruppe der sechszigjährigen und zwanzigjährigen Menschen in der Stadt Znojmo. Die Diplomarbeit richter auf Differenzen in einer Wahrnehmung ihrer Geistigkeit, beschreibt religiösen Individualisierungsprozess, bringt einen Blick auf ihre Auffassung in diesem Bereich und darstellt Znojmo, aufgrund aktiver Religionsszene, wie einen Ort mit hoher Religiosität. Ein Teil der Kirche und Vereine sowie eine Anzahl ihrer Mitglieder gibt es im theoretischen Abschnitt. Im praktischen Abschnitt wurden eine Bewertung der Beantwortungen und Auskunft zur Besucherzahl in einigen Znaimer Kirchen eingereicht. Die Diplomarbeit basiert auf einen Transformationsprozess der Traditionellreligiositätsformen zu einer Alternativform.

Die Schlüsselwörter

Religiöse Individualisierung, institutionelle und alternative Religiosität, New Age, Säkularisierung, Znaim

Obsah:

ÚVOD	- 1 -
CÍLE DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	- 4 -
PRŮZKUM – 1. FÁZE	- 5 -
CHARAKTERISTIKA ZPOVÍDANÝCH JEDINCŮ	- 5 -
VÝZKUMNÁ OTÁZKA A STANOVENÉ HYPOTÉZY	- 6 -
POUŽITÉ METODY A TECHNIKY	- 7 -
OTÁZKY V ROZHOVORECH	- 8 -
ZÁKLADNÍ POJMOVOST	- 11 -
RELIGIOZITA	- 11 -
<i>Institucionalizovaná religiozita</i>	<i>- 12 -</i>
<i>Alternativní (detradicionalizovaná) religiozita/spiritualita</i>	<i>- 13 -</i>
SEKULARIZACE	- 14 -
NOVÁ NÁBOŽENSKÁ HNUTÍ.....	- 15 -
NEW AGE.....	- 18 -
PŘEDSTAVENÍ LOKALITY A CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH GENERACÍ	- 20 -
POPIS LOKALITY - ZNOJMO	- 20 -
CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH GENERACÍ	- 24 -
<i>Dvacetiletí v 21. století.....</i>	<i>- 24 -</i>
<i>Šedesátiletí v 21. století.....</i>	<i>- 26 -</i>
<i>Hodnotová orientace dvacetiletých a šedesátiletých.....</i>	<i>- 27 -</i>
RELIGIOZITA V ČESKÉ REPUBLICE.....	- 29 -
NÁBOŽENSKÁ SCÉNA VE ZNOJMĚ	- 30 -
<i>Církevní religiozita ve Znojmě</i>	<i>- 31 -</i>
<i>Znojmská necírkevní spirituální scéna</i>	<i>- 37 -</i>
PRŮZKUM – 2.FÁZE	- 46 -
VERIFIKACE A FALZIFIKACE HYPOTÉZ	- 46 -
ZÁVĚR	- 67 -
POUŽITÁ A DOPORUČENÁ LITERATURA	- 69 -
PŘÍLOHY.....	I
PŘÍLOHA 1	I
PŘÍLOHA 2	III
PŘÍLOHA 3	V
PŘÍLOHA 4	VIII
PŘÍLOHA 5	XI

Úvod

Jako téma diplomové práce jsem zvolila „Komparaci religiozity dvacetiletých a šedesátiletých v dnešním Znojmě“. V současné době se stále více hovoří o problémech spojených s religiozitou a také o tom, že Česká republika se stejně jako další západní země řadí mezi ty, jež jsou nejvíce sekularizované. Ale opravdu tomu tak je? A dá se říci, že celá Česká republika je sekularizovaná? A jsou všichni lidé stejně věřící, resp. ateističtí? Vzhledem k tomu, že mi je tato problematika velmi blízká, rozhodla jsem, že se na problém religiozity podívám podrobněji. Nebudu se ovšem zaměřovat na celou Českou republiku (to bych s dovolením přenechala profesionálním výzkumným týmům), ale podívám se jen na jednu konkrétní lokalitu – Znojmo.

Znojmo jsem zvolila záměrně a to hned z několika důvodů. Jedním je jistě osobní zainteresovanost, neboť se jedná o místo, kde jsem se narodila a vyrostla a je předpoklad, že ho dobře znám. Druhým důvodem je fakt, že Znojmo je jedno z nejhistoričtějších měst v České republice, se kterým se pojí působení několika mnišských řádů a zaslouží si tak pozornost, týkající se jeho současné duchovní scény. Další důvod, proč je Znojmo lákavé pro mapování duchovní scény je ten, že se nachází v Jihomoravském kraji, který patří spolu s krajem Zlínským a Olomouckým k těm, jež mají nejvyšší podíl obyvatel s náboženským vyznáním. A nesmíme opomenout i to, že Znojmo, vzhledem k jeho příhraniční poloze a také dřívějšímu podílu německých obyvatel, bylo v době druhé světové války součástí Sudet a to nabízí otázku, jestli bude religiozita současných obyvatel Znojma podobná jako u obyvatel jiných bývalých sudetských měst.

V předchozím odstavci jsem se pokusila zdůvodnit volbu města a nyní se pokusím o totéž u hlavních aktérů. Těmi, jak už název práce napovídá jsou dvacetiletí a šedesátiletí. Nyní je důležité zmínit, že skupinu dvacetiletých nebudou tvořit jen lidé ve věku 20 let, ale lidé, jejichž věk se pohybuje v rozmezí od 18 do zhruba 28 let, a totéž u

skupiny šedesátiletých, kde bude věkový rozptyl respondentů 58 až 68 let. Na jedné straně stojí skupina mladých lidí, kteří jsou teprve na začátku „skutečného života“ a o kterých se většinová společnost domnívá, že jsou materiálně založení a duchovní otázky jim pranic neříkají. A na druhé straně stojí lidé, kteří se přehoupili ze svého produktivního věku do postproduktivního a jsou daleko otevřenější duchovním otázkám, jelikož si jsou vědomi své vlastní konečnosti. V práci se budu snažit poukázat na to, do jaké míry uvažuje většinová společnost o těchto skupinách správně a do jaké míry se mýlí. Vzhledem k tomu, že jsem sama ve věku první skupiny i zde se nevyhnu jisté osobní zainteresovanosti, samozřejmě se ji budu snažit omezit na minimum.

V prvních částech této práce se budu snažit vysvětlit základní pojmy, týkající se religiozity. Následně ve stručnosti zmíním současnou podobu religiozity v ČR. Neobejdu se tedy bez odborné literatury a publikací renomovaných autorů, mezi které řadím Danu Hamplovou, Dušana Lužného, Zdenka R. Nešpora a v neposlední řadě také vedoucího této práce Davida Václavíka. (Informace od těchto autorů budou využity i v dalších částech textu.) Nejdůležitější informace potřebné pro zpracování této práce jsou pak obsaženy v následujících publikacích: *Náboženství a moderní česká společnost, Jaká víra?* a *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*.

V dalších částech se zaměřím na lokalitu - představím město Znojmo trochu podrobněji než tomu bylo výše. Podívám se především na jeho současnou náboženskou scénu, kterou rozdělím na část církevní a část spirituální. Zde mi poslouží jako pomocník internet, kde si vyhledám jednotlivé zastoupené církve a spolky, a jejichž zástupce se budu snažit zkontaktovat a zjistit od nich podrobnější informace.

Poté se zaměřím podrobněji na dvacetileté a šedesátileté ve Znojmě, představím jejich vidění světa, jejich hodnotovou orientaci a provedu mezi nimi srovnání. Na základě tohoto srovnání a za pomoci teoretických informací z literatury, sestavím hypotézy, které se budu snažit ověřit v praxi. Buď dojde k jejich verifikaci nebo falzifikaci.

Jak je tedy patrné součástí této práce bude tvořit drobný průzkum, který poslouží především k dokreslení celkové náboženské situace ve Znojmě. Tento průzkum bude probíhat formou rozhovorů a zúčastněných pozorování, kdy nejdůležitější závěry budou popsány na následujících stránkách.

Troufám si říci, že největším přínosem této práce je to, že se snaží nabídnout široké veřejnosti „pravdu“ o tom, do jaké míry jsou religiózní její dvě věkové kohorty. A že otázka religiozity není černobílá, nýbrž velmi barevná.

Cíle diplomové práce

Hlavním cílem diplomové práce je rozbor religiozity u dvacetiletých a šedesátiletých ve Znojmě. Předpokladem je, že religiozita u těchto dvou skupin bude mít odlišnou podobu. Budeme se snažit najít společné, ale i rozdílné rysy. Podíváme se na to, jakou roli hraje u obou skupin tradice, tedy to, do jaké míry jsou či nejsou dvacetiletí, resp. šedesátiletí ovlivněni svým nejbližším okolím. V hlavní části budeme tedy mapovat postoje dvacetiletých a šedesátiletých ke klasickým denominacím typu církve, a také se podíváme na to, jak se tyto dvě skupiny staví k alternativním formám náboženství. Práce má tedy víceméně deskriptivní charakter a k jeho docílení nám dopomůže několik dílčích hypotéz, ty danou problematiku rozkládají do lépe uchopitelných částí a jsou tak nezbytnou součástí této práce. Více o nich v další části textu.

V rámci hlavního cíle byly stanoveny i tyto dílčí cíle.

Prvním dílčím cílem bude snaha co nejlépe zmapovat církevní a necírkevní spirituální/holistickou scénu ve Znojmě.

Druhým dílčím cílem bude zjištění o tom, jaké povědomí o této scéně mají zpovídání respondenti.

Průzkum – 1. fáze

Charakteristika zpovídaných jedinců

Vzhledem k tomu, že jednou z hypotéz bude souvislost mezi vzděláním a mírou religiozity, jedna z prvních získaných informací, na kterou dotazovaní odpovídali, se týkala dosaženého vzdělání a profese, jež zpovídaný jedinec vykonává či vykonával. Zde je výčet a stručná charakteristika všech respondentů, u kterých je zmíněn věk, rodinný stav, zaměstnání, vzdělání a to, jestli jsou pokřtěni či nikoli (křest mě zajímal, protože se domnívám, že je ukazatelem toho, zda v rodině informátora panuje křesťanská tradice a nakolik se promítá do jeho současného života). Pro dodržení anonymity zpovídaných jedinců jim byla přidělena fiktivní jména.

Muži:

- Jonáš** – 67 let, ženatý, důchodce, pracoval jako dělník, vyučen, pokřtěný
Jindřich – 62 let, vdovec, důchodce, pracoval v zemědělství, nevyučen, pokřtěný
Julius – 63 let, vdovec, důchodce, státní zaměstnanec, SŠ
Josef – 65 let, ženatý důchodce, pracoval jako učitel na SŠ, VŠ vzdělaný, pokřtěný
- Jan** – 21 let, svobodný, student VŠ
Jiří – 21 let, svobodný, student VŠ
Jaromír – 23 let, svobodný, prodavač - Freeport, SŠ, pokřtěný
Jeroným – 24 let, svobodný, nezaměstnaný a nevyučen

Ženy:

- Jiřina** – 64 let, vdaná, důchodkyně, pracovala jako dělnice, nevyučená, pokřtěná
Jarmila – 62 let, vdaná, důchodkyně, pracovala jako dělnice, vyučená, pokřtěná
Jaroslava – 64 let, svobodná, důchodkyně, pomáhá na faře, nevyučená, pokřtěná
Jana - 65 let vdaná, důchodkyně, pracovala jako prodavačka, vyučená

Julie –	23 let, svobodná, studentka VŠ, pokřtěná
Justýna –	20 let, svobodná, zahradnice, vyučená, pokřtěná
Jitka –	21 let, vdaná, asistentka v kanceláři, SŠ, pokřtěná
Judita –	24 let, svobodná číšnice, vyučená

Výzkumná otázka a stanovené hypotézy

Výzkumná otázka zní:

„Existují rozdíly ve vnímání duchovna u dvacetiletých a šedesátiletých, nebo je jejich religiozita stejná?“

Vzhledem k tomu, že se jedná o téma, které dosud nebylo zpracované, nabízí se možnost, jakési svobody při sestavování hypotéz. Nicméně tato svoboda má své limity, pramenící především z malých zkušeností diplomantky. Ta se sice snažila posbírat důležité poznatky z dostupné literatury, přesto při sestavování hypotéz dávala přednost vlastním úvahám. Na jejich základě pak sestavila tyto hypotézy, které se ve zbytku práce ukáží buď jako správné a nebo naprosto mylné:

Hypotéza 1:	<i>U mladší generace bude religiozita vyšší</i>
Hypotéza 2:	<i>Obě věkové skupiny budou chápat religiozitu ve smyslu „věřím v Boha“</i>
Hypotéza 3:	<i>I přes odmítavý postoj k duchovnu bude v obou skupinách zjištěno, že převážná většina, zhruba 70 – 80 %, bude jistým „osobitým – individuálním“ způsobem v něco věřit</i>
Hypotéza 4:	<i>U žen bude religiozita vyšší</i>
Hypotéza 5:	<i>Nedůvěra k náboženským institucím</i>

Hypotéza 6: *Šedesátiletí projeví více vědomostí v tradičních náboženstvích (křesťanství a židovství), dvacetiletí v náboženstvích „moderních“*

Hypotéza 7: *Výše a míra religiozity bude závislá na vzdělání*

Hypotéza 8: *Šedesátiletí budou schopni vyjmenovat více kostelů a církevních institucí ve Znojmě než generace dvacetiletých*

Použité metody a techniky

Jak již bylo nastíněno výše, tento průzkum byl zaměřen především kvalitativně (kvantitativní dotazování mělo pouze doplňující charakter). Po důkladném uvážení všech pro a proti bylo rozhodnuto, že interview bude probíhat formou strukturovaného rozhovoru.

„Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami sestává z řady pečlivě formulovaných otázek, na něž mají respondenti odpovědět. Pružnost sondování v kontextu situace je omezenější než v jiných typech rozhovorů...Základním účelem tohoto typu interview je co nejvíce minimalizovat efekt tazatele na kvalitu rozhovoru. Data z takového interview se snadněji analyzují, protože jednotlivá témata se lehce v přepisu rozhovoru lokalizují. ... tento typ rozhovoru je vhodný, pokud ho nemáme možnost opakovat a máme málo času se respondentovi věnovat. ... relativní nevýhoda strukturovaného interview s volnými otázkami spočívá v restrikci na předem daná témata.“¹

Sestavila jsem si soubor otázek jak pro skupinu dvacetiletých a šedesátiletých, tak i pro zástupce vybraných církví a spolků. Otázky jsem připravila s ohledem na sestavené hypotézy, takže se v rozhovorech probírala témata, týkající se alternativní i

¹ Hendl, J.: *Kvalitativní výzkum*, str. 173

institucionalizované religiozity, u dvacetiletých a šedesátiletých se řešil vztah ke klasickým denominacím a u zástupců církve mě zajímalo, kolik členů mají, jaká je věková struktura těchto členů, jak se snaží získávat nové členy, jestli se snaží oslovovat širší veřejnost... Otázky jsem se snažila formulovat tak, aby byly všem informantům srozumitelné. V případě, že se objevilo u některých z informantů nepochopení otázky, byla jim přeformulována a vysvětlena nějakým příkladem.

V další fázi průzkumu jsem získané informace vyhodnocovala, srovnávala se sestavenými hypotézami, vyvozovala závěry a v neposlední řadě jsem také vybírala nejvhodnější zástupce k citování. Vzhledem k velkému počtu získaných informací, mohla být použita jen malá část z nich a bylo proto velmi obtížné rozhodnout, které informace použít a které naopak vynechat. Občas se stalo, že informanti odpovídali podobně, a tak se vybral ten „nejrozumitelnější“ zástupce. Někdy jsem musela odpovědi trochu stylisticky poupravit, ale ve většině případů jsem se snažila zachovat jejich původní podobu.

Co se týče technického vybavení, musím přiznat, že bylo velmi omezené a musela jsem se tak spokojit pouze s předtištěnými formuláři a perem. Z toho vyplývá, že samotné dotazování jedinců bylo velmi náročné na čas, jelikož ho tvořilo pečlivé zapisování poznámek. Samotný sběr dat u dvacetiletých a šedesátiletých probíhal většinou na lavičce v centru města a v parku, a u třech jedinců v jejich domácím prostředí. Se zástupci jednotlivých církví jsem komunikovala převážně elektronickou poštou.

Otázky v rozhovorech

Pro skupinu dvacetiletých a šedesátiletých

1. Když se Vás zeptám, jestli jste věřící, jak tuto otázku chápete?
2. Myslíte si o sobě, že jste věřící? A prosím, zkuste tento Váš postoj zdůvodnit.

3. Jaký je Váš postoj k církvi, chodíte do kostela? Popř. změnil se nějakým způsobem tento Váš postoj, tzn. dříve jste kostel navštěvoval/a, dnes ne? A proč?
4. Je pro Vás otázka duchovna důležitá? Bavíte se svými přáteli občas na toto téma?
5. Víte kolik je ve Znojmě kostelů? A jaké církve mají ve Znojmě své zastoupení?
6. Čtete si horoskopy a víte, jaké jste znamení? Myslíte si, že může horoskop vyjít, tzn. že uvedené události v něm se skutečně stanou?
7. Máte nějaký svůj talisman pro štěstí? Nosíte ho při sobě?
8. Navštívil/a jste někdy léčitele, kartářku či jiného věštce? Splnila se Vaše očekávání?

Pro zástupce jednotlivých církví a spolků

1. Jaké jsou cíle Vašeho společenství (možná lépe řečeno, jaké je Vaše poslání)?
2. Jaká je náplň kázání, kdo tvoří většinu účastníků, jaký je jejich obvyklý počet?
3. Jedná se o studenty, nebo naopak o lidi, kteří už mají svoji rodinu a jsou starší?
4. Pak by mě zajímala přímo zkoumaná skupina dvacetiletých a šedesátiletých. Kolik členů z těchto věkových skupin zhruba máte?
5. Jaké je rozložení mužů a žen?

6. Jak se změnila členská základna za posledních 5 let? Přibylo členů nebo naopak pozorujete mírný úbytek?
7. Jak se k Vám vlastně tito lidé dostali, resp. se o Vás dozvěděli?
8. Jak často se scházíte? Fungují i nějaké aktivity mimo Vaše společenství?
9. Máte k dispozici nějaký propagační materiál jako plakáty apod. k oslovení nových zájemců o Vaše společenství?
10. Pracujete s dětmi (mládeží), jestliže ano, jak?

Jak již bylo řečeno, část odpovědí na výše zmíněné otázky bude v textu zmíněna doslovně formou citace, a část je jich interpretována v rámci celého textu. V příloze pak nalezneme odpovědi od zástupců církevních spolků tak, jak mi byly zaslány mailem.

Základní pojmosloví

Zabýváme-li se problematikou současné religiozity je na místě vysvětlit si několik základních pojmů, které se s oblastí pojí a bez kterých bychom tuto problematiku jen těžko dokázali uchopit. Stejně jako u ostatních vědních oborů existuje i v religionistice terminologie, která se neustále proměňuje a vyvíjí v závislosti na jednotlivých autorech. Spousta termínů se tak na první pohled liší názvem, avšak podíváme-li se na obsah, zjistíme, že jde v podstatě o totéž. Já jsem se rozhodla použít termíny, které uvádějí výše zmínění autoři. Předně, co se vlastně skrývá za samotným pojmem religiozita.

Religiozita

Jedná se o termín z oblasti sociologie, který udává podíl věřících na celkovém počtu zkoumané oblasti. Religiozitě odpovídají české ekvivalenty jako zbožnost, nábožnost, síla víry. Díky religiozitě můžeme rozdělit národy na sekularizované a na národy s vysokou religiozitou. V současnosti se mluví o dvou směrech religiozity. Máme-li na mysli religiozitu spjatou s církevními institucemi apod. mluvíme o tradiční religiozitě. Pokud se zaměříme na oblast mimo tradiční náboženské struktury, můžeme vidět religiozitu alternativní, mající charakter privatizované, individualizované a synkretické zbožnosti.²

Internetová encyklopedie humanitních oborů popisuje religiozitu takto:

„Náboženská vnímavost člověka - nemusí spadat v jedno s náboženskou příslušností. Jsou náboženské základní potřeby, jejichž uspokojení mnoho lidí nemůže nalézt v existujících oficiálně stvrzených církvích a vyznáních. Religiozita tedy nemusí být podmíněna příslušností k nějaké církvi, je to spíše povahová dispozice k vnímání duchovních skutečností.“³

U Hamplové nalezneme následující rozdělení.

²Václavík, D.: *Náboženství a moderní česká společnost*

³ Iencyklopedie [online]. 2010 [cit. 2011-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.iencyklopedie.cz/religiozita/>>.

Institucionalizovaná religiozita

Tímto pojmem mají sociologové na mysli organizované církevní náboženství (u nás především křesťanství). Co je charakteristické pro toto náboženství je především jeho organizovanost a návaznost na (církevní) instituce.

„Institucionalizovaná podoba náboženství se nejčastěji dokumentuje

- *členstvím v církvi,*
- *účasti na církevních aktivitách (například návštěvností bohoslužeb či počtem pokřtěných),*
- *finanční podporou církevních organizací,*
- *charitativními a dobrovolnickými aktivitami*
- *souhlasem s prvky oficiálního dogmatu.“⁴*

Pohled sociologů se upíná jednak na chování jedinců ve vztahu k náboženským institucím, na samotnou víru členů těchto institucí a v neposlední řadě na fungování institucí samotných. Většina církví provozuje různé ekonomické aktivity a poskytuje zaměstnání značnému počtu pracovníků. Církev hraje důležitou roli i v oblasti politiky, svoji pozornost věnují i sociální a charitativní práci a v neposlední řadě se podílí také na vzdělávání, jelikož provozují několik škol.

Institucionalizovanou religiozitu můžeme měřit (do určité míry) daleko snadněji než alternativní religiozitu, jelikož se jedná o náboženství, které stojí na pevných základech organizace a přesně formulované věrouce.

„Přitažlivost náboženského vyznání jako ukazatele religiozity tkví v jeho jednoduchosti, tato míra má však rovněž řadu nevýhod. Tou největší je, že podíly obyvatelstva patřící do určité církve, denominace nebo k určitému náboženství, nemusejí nutně vypovídat o náboženských sentimentech populace, ale do značné míry závisejí na politickém a právním systému každé země a vztazích mezi státem a církvemi.“⁵

⁴ Hamplová, Řeháková: *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, str. 19

⁵ Hamplová, Řeháková: *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, str. 19

Z výše zmíněné ukázky vyplývá, že samotné náboženské vyznání a členství v církvi je tedy daleko problematičtější. Ne každý pokřtěný člověk se podílí na aktivním životě církve a ne každý aktivní člen bere svoji účast na církevním životě vážně. Důležitou roli zde hraje rodina, tradice...

V Evropě máme dvě země (Švédsko a Island), které jsou extrémem v tomto ohledu, nedošlo u nich totiž k odluce mezi státem a církví a díky tomu se občané automaticky stávají členy státní církve, bez ohledu na to, zda jimi chtějí být či nikoliv.

Členství v církvi je problematické také v tom, že každá církev definuje svého člena odlišně. Pro jednu církev je členství spojené se křtem (bez ohledu na případnou konverzi k jinému náboženství), pro další je to pravidelná účast na bohoslužbě a jiné církve své členy vyzvou k podepsání členského prohlášení.⁶

Alternativní (detradicionalizovaná) religiozita/spiritualita

Alternativní religiozita/spiritualita zahrnuje náboženské představy, postoje a činnosti, které nepatří do oficiální věrouky tradičních historických církví. A stojí v jakési opozici k institucionalizované religiozitě. Charakteristickým prvkem této religiozity je:

- synkretičnost,
- zaměření na sebe sama
- sebenaplnění
- minimální požadavky

Typický je důraz na:

- emoce
- mimořádné zážitky
- snahu ovládat transcendentní síly a tak ovlivňovat okolnosti svého života

Empirické výzkumy tohoto typu religiozity nejčastěji pracují s jevy, jako je:

- víra v účinnost amuletů,

⁶ Hamplová, Řeháková: *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, str. 19

- schopnosti věštců předvídat budoucnost,
- horoskopy,
- převtělování,
- spiritismus,
- New Age, novopohanství apod.

„Zájem o tento typ náboženských fenoménů samozřejmě není nic nového a snaha ovládat transcendentní síly magickými prostředky nestojí vždy nutně v opozici k organizovanému náboženství, ale byla například významnou součástí středověké kultury. Současnou popularitu „alternativních“ náboženských představ tak musíme chápat v kontextu toho, že v západním světě po staletích koexistují dvě vize skutečností. První z nich nachází vyjádření tradičním církevním křesťanstvím a moderní vědě. Přestože – často zdůrazňované – rozdíly a střety mezi křesťanstvím a vědou mohou vyvolávat dojem, že se jedná o protichůdné přístupy ke světu, oběma je společné, že jasně rozlišují mezi subjektem, tj. poznávací myslí, a objektem, tj. věcí, o níž přemýšlíme.“⁷

Sekularizace

Tento pojem pochází z latiny a původně se jím označovala snaha o odstranění světské moci církve, v praxi to znamenalo, že se církvi zabavoval majetek a ubírala se jí politická moc. V současné době se proces sekularizace („úpadek role, místa a významu náboženství“) chápe jako proces složený z těchto částí:

1. *přizpůsobování se současnému světu ze strany stávajících náboženských skupin,*
2. *odmítajících jistých prvků náboženství lidmi samotnými.*

⁷ Hamplová, Řeháková: *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, str. 20

Dá se tedy říci, že sekularizací míníme proces, kterým se snižuje význam náboženských institucí a symbolů v jednotlivých oblastech společnosti.⁸ S procesem sekularizace je úzce spjatý proces individualizace, jehož hlavním důsledkem je vznik náboženství jakožto individuální volba jednotlivce. „V praxi to pak znamená, že sekularizace s sebou přináší demonopolizaci náboženského života a vede k vytvoření situace, jejímž nejvýznamnějším rysem je pluralismus. Podle P.L. Bergera však tento fenomén zasahuje nejen vnější společenské prostředí, ale ovlivňuje také lidské vědomí. Každý jedinec, který je konfrontován s kulturní pluralitou tak, že se tato stává jeho součástí, chápe odlišné kultury nikoli jako něco nepatřičného, ale jako alternativní možnosti volby, které vystihuje slovní obrat **náboženské preference**...sekularizace s sebou přináší demonopolizaci náboženského života. V nové pluralitní situaci již nemohou bývalé náboženské monopoly (tedy tradiční církve) považovat členství svých klientů za zcela samozřejmé, ale naopak jsou konfrontovány se svobodou volby, která je pro ně nepříjemná, ale v jistém smyslu i destruuující. Výsledkem je stav, v němž náboženské tradice, které byly dříve autoritativně vnucovány, jsou nyní nabízeny klientům (potenciálním členům), kteří ovšem nejsou nijak nuceni je koupit. Pluralitní situace je tedy situací tržní, v níž se náboženské instituce stávají tržními subjekty a náboženská tradice spotřebním zbožím.“⁹

Se sekularizací se pojí další pojem, lépe řečeno sousloví, které proces sekularizace doprovází. Jedná se o fenomén toku aplikovaný do oblasti náboženství - Tekutá víra.

Nová náboženská hnutí

Označení „Nová náboženská hnutí“ zahrnuje nejrozličnější skupiny spojené s náboženstvím. Slovo nová znamená, že se nejedná o skupiny s dlouhou tradicí, nýbrž o skupiny, které se objevily teprve v nedávné době. Může se jednat o skupiny, které vznikly odtržením od původní náboženské skupiny, která nebyla schopná se přizpůsobit novým okolnostem a událostem, ale také o nově utvořené skupiny. Tyto nové

⁸ Václavík, D.: *Moderní společnost a náboženství*, str. 30- 3

⁹ Václavík, D.: *Moderní společnost a náboženství*, str. 38

náboženské skupiny se snaží reagovat na potřeby společnosti, v které je určitý deficit nebo je život v ní nějak narušený. V médiích často dochází k tomu, že jsou nová náboženská hnutí spojována se sektářstvím a ve většinové společnosti se jim dostává negativního přijetí. Nicméně pro samotné členy je jejich účast v této skupině velmi důležitá a podřizují jí velkou část svého života, ne-li dokonce celý.

Nicméně je důležité zmínit, že pod pojmem „nová“ si nelze představit pouze náboženská hnutí vzniklá v posledních pár letech. Hnutí, která jsou označovaná přívlastkem nová totiž často spadají rokem svého vzniku do období 50. až 60 let 20. století a mnohdy i dál (např. CASD). I tak je ale velmi problematické hovořit o dataci. O NNH se někdy také mluví jako o hnutích protestu. V čele těchto hnutí pak často stojí charismatický vůdce.

Z hlediska členské základny můžeme mluvit o malých skupinách, které mají ryze rodinný charakter a pak o velkých skupinách, jejichž členové jsou rozšíření po celém světě.

Renomovaní autoři uvádí následující zástupce NNH:

Adventisté sedmého dne, Antikultovní hnutí, Antroposofická společnost, Bahá'í, Boží Děti, Brahma Kumaris, Rastafariáni, Rosekruciánství, Scientologie a dianetika, Sluneční chrám, Svatyně lidu, Svědkové Jehovovi, Adventisté sedmého dne, Vesmírní lidé a mnohé další.¹⁰

Z tohoto obsáhlého výčtu jsem vybrala dva zástupce, které si představíme trochu podrobněji. Opět s využitím informací na webových stránkách Davida Václavíka a Dušana Lužného, kteří se zde problematikou NNH zabývají velmi podrobně.

Vesmírní lidé

„Zvláštní podobu nového náboženství, které spojuje argumentaci ekologického ohrožení i hi-tech mentalitu, představují UFO kulty, tedy skupiny vyznavačů mimozemských

¹⁰ VÁCLAVÍK, David ; LUŽNÝ, Dušan. Oleweb.net [online]. 2009 [cit. 2011-01-21]. Nová náboženská hnutí. Dostupné z WWW: <<http://www.oleweb.net/nnh/>>.

inteligentních bytostí. Jako příklad si uveďme celosvětově známou Aetherius Society či Heaven's Gate. Posledně jmenovaná vešla do historie nových náboženských hnutí především hromadnou sebevraždou části svých členů v březnu 1997, která měla zajistit dematerializované opuštění planety Země. Vila v Rancho San Fernando poblíž San Diega kde k sebevraždě došlo je sice našim zemím geograficky dosti vzdálena, ne však mentalita stoupenců mimozemských inteligencí. Podobné prvky najdeme v nauce české skupiny Vesmírní lidé, která se seskupuje kolem postavy ing. Iva A. Bendy, původně zaměstnance firmy Škoda Auto. Nyní se Benda soustředí především na shromažďování zpráv od „přítel z vesmíru“ a šíření „poselství lásky“.¹¹

Pro přiblížení vesmírných lidí jsem se rozhodla záměrně, neboť před pár lety jsem v Liberci narazila na sloupu veřejného osvětlení - poblíž tramvajové zastávky na jeden barevný letáček, který mě zaujal natolik, že jsem ho ukořistila a následně navštívila webovou stránku, ke které odkazoval. První dojem z této stránky byl ten, že jsem si myslela, že jde o nějaký vtip. Zaprvé barevné provedení docílilo toho, že jsem po 3 minutách skoro oslepla, a když se mi povedlo můj zrak trochu zaostřit, musela jsem prohlížení stránek ukončit s tím, že nebudu číst něco, co je naprosto zcestné. Navíc něco, co po mně chce finanční příspěvek na fungování. Později jsem zjistila, že ono „něco“ je jistým druhém náboženského hnutí, které si klade za cíl spasit vyvolené jedince. Jistý negativní přístup k této skupině, přiznávám, mi zůstal dodnes.

Adventisté sedmého dne, adventistické hnutí, davidáni

„Křesťanská denominace založená v roce 1863 na základě vystoupení Williama Millera (1782 – 1849). Miller předpověděl na základě své interpretace bible, že v roce 1844 dojde k druhému příchodu Krista (adventu). Jeho kázání vyvolala velkou vlnu eschatologie a náboženského pozdvižení. Millerovy předpovědi se nevyplnily a došlo k tzv. „Velkému rozčarování“. Většina jeho příznivců toto zklamání neustála, část z nich však začala hledat jiné vysvětlení. To podal Hiram Edson, podle kterého předpověď

¹¹ VÁCLAVÍK, David ; LUŽNÝ, Dušan. Oleweb.net [online]. 2009 [cit. 2011-01-21]. Nová náboženská hnutí. Dostupné z WWW: <<http://www.oleweb.net/nnh/>>.

*byla správná, ale lidé ji nesprávně pochopili. Nemělo totiž dojít k fyzickému příchodu Krista, ale k tomu, že se Kristus ujal nebeské vlády. Edsonovu interpretaci přijala také Ellen G. Whiteová (1827 – 1915), která se stala zakladatelkou církve Adventistů sedmého dne. Základní doktríny adventistů jsou založeny na doslovném výkladu Bible. Z toho důvodu kupříkladu adventisté považují za den klidu nikoli neděli, ale sobotu.*¹²

Pro CASD jako dalšího ze zástupců NNH jsem se rozhodla proto, že se jedná o druhou největší církev ve Znojmě, soudě dle členské základny. A vzhledem k tomu, že se CASD budu v textu ještě věnovat a to především po její praktické stránce, zaslouží si i jisté teoretické představení.

New Age

V poslední době v médiích často zmiňované hnutí, které má své příznivce po celém světě. Na rozdíl od ostatních náboženských hnutí je New Age neorganizované a nemá přesnou definici. I když jedno definování nabízí internetová encyklopedie humanitních oborů:

„New Age je souhrnný pojem pro různá hnutí a seskupení. Dnes se pojem New Age zčásti používá téměř jako synonymum pro esoteriku, i když se hnutí New Age už od esoterické vlny oddělilo. New Age znamená "Nový věk". Protagonisté New Age tvrdí, že žijeme v "přechodném období" mezi "věkem ryby", který byl v posledních dvou tisících letech převážně charakterizován křesťanstvím, a "věkem Vodnáře", který chce spojit západní vědeckost s východní spiritualitou, mystikou a meditací. New Age si dělá nárok, že vytvoří smysluplný, humánní a celistvý svět budoucnosti. Odklání se také od racionalisticko-mechanické představy o světě posledních staletí. Taková pronikavá změna vědomí je zásadnější než dosavadní reformace či revoluce. Co do světového názoru je New Age synkretistickou a okultistickou směsí, s prvky buddhismu, hinduismu, spiritismu, astrologie a křesťanství. Hnutí absorbuje i antropozofii, reinkarnaci, víru v

¹² VÁCLAVÍK, David ; LUŽNÝ, Dušan. Oleweb.net [online]. 2009 [cit. 2011-01-21]. Nová náboženská hnutí. Dostupné z WWW: <<http://www.oleweb.net/nnh/>>.

*mimozemské civilizace. Bůh bývá často pojímán jako skrytý princip, mnohdy se o něm hovoří pouze v opisech.*¹³

Vlivy New Age vidíme prakticky všude kolem nás a nedá se tak tomuto hnutí upřít, že díky němu se většinová společnost začala otázkám duchovna věnovat více. Západ se začal prolínat s Východem a lidé si tak začali vybírat to, co se jim k interpretaci světa a jeho fungování hodí nejvíc.

¹³ Iencyklopedie [online]. 2010 [cit. 2011-04-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.iencyklopedie.cz/new-age/>>.

Představení lokality a charakteristika jednotlivých generací

Do jisté míry byla lokalita již představena v úvodní části textu. Tato kapitola však popisuje Znojmo podrobněji a zabývá se navíc i myšlením jeho obyvatel, konkrétně těch, jejichž věk se pohybuje kolem dvaceti let na jedné straně a šedesáti let na straně druhé a jsou tedy těmi, kterých se tato práce nejvíce týká.

Popis lokality - Znojmo

Již v úvodu bylo nastíněno několik důvodů, proč se pozornost zaměřuje na Znojmo, v této kapitole se budu snažit tyto důvody rozvést a představit Znojmo trochu podrobněji. Podíváme se tak na město s bohatou kulturní a duchovní tradicí.

Znojmo se svou velikostí řadí mezi středně velká města, má kolem 35 000 obyvatel. Samotný okres Znojmo se pak řadí mezi ty největší v České republice. Díky archeologickým nálezům, které se na území našly (většinou náhodně, například při budování kanalizace, obchvatu města) vyplývá, že území bylo osídlováno již od pravěku. Osídlování pokračovalo plynule dál a zanechalo mnoho movitých i nemovitých historických památek. Ty jsou spolu s příjemným klimatem a národním parkem hlavním předpokladem rozvoje cestovního ruchu, který v současné době nabývá nebývalého rozmachu, především v souvislosti s tzv. vinařskou turistikou.

V celém regionu je pořádáno během roku mnoho kulturních, společenských a sportovních akcí. Některé z nich získaly během let i nadregionální charakter. Jedná se zejména o Znojemský Hrozen – festival filmové a rozhlasové tvorby zaměřený na gastronomii a Znojemské historické vinobraní. Velkému ohlasu se těší také znojemský hudební festival, který každoročně přiláká do samotného Znojma spoustu hudebních

posluchačů, kteří oceňují nejen kvalitní hudbu, ale i samotná koncertní místa, která hudební zážitek umocňují.¹⁴

Hospodářství a jeho proměny v poslední době jsou spjaty se vstupem zahraničního kapitálu v minulých letech, ten měl dopad na některé z firem, jež neustály tlak konkurence a zanikly, v lepším případě změnily svoji činnost. V zemědělství došlo ke vzniku menších rodinných farem, které v současnosti také pomalu zanikají. K velkému rozvoji došlo v oblasti služeb, zejména při výstavbě supermarketů, kterých je v samotném Znojmě nespočet. V souvislosti s těmito proměnami je patrné, že okres Znojmo se potýká s vysokou nezaměstnaností, která souvisí se zánikem velkých podniků, ať průmyslových či zemědělských.

Vraťme se nyní, ale o něco dříve. Jak již bylo zmíněno na území města bývají často objeveny archeologické nálezy¹⁵, potvrzující domněnky, že toto území bylo osídlováno již od pravěku. Kromě těchto prehistorických nálezů má Znojmo k dispozici i nálezy z doby středověku, na základě nich se dovídáme, že Znojmo fungovalo jako místo, kterým vedla důležitá obchodní cesta a díky tomu mělo zajištěno dostatečný příjem k rozvoji a budování mnohých staveb, které dnes slouží jako cíl mnohých turistů.

Dominantní postavení mezi těmito stavbami mají bezesporu kostely a kláštery, které jsou nejen důkazem o tom, jak bohaté město bylo, ale především slouží k tomu, abychom si udělali představu o tom, jak bohatý byl duchovní a kulturní život. Ze zastoupených řádů, které na území Znojma působily můžeme jmenovat dominikány, františkány, premonstráty a také jezuity. Konec většiny těchto řádů souvisí s josefínskými reformami, kdy členové řádů museli opustit svá působiště, která pak na

¹⁴Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-10-21]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_znojmo>.

¹⁵ k vidění jsou v Jihomoravském muzeu ve Znojmě

dlouhá léta zůstala opuštěná a chátrala.¹⁶ Znojmo má ale i svou židovskou tradici, i když v současné době se na jeho území nevyskytuje žádný ze zástupců židovské obce. „Přítomnost Židů ve Znojmě je doložena z roku 1363, kdy se uvádí jejich ghetto, v dobových pramenech zvané *platea judeorum*, nebo také *vicus judeorum*.... Po vypovězení z města se Židé směli od r.1629 zúčastňovat jen místních trhů. Zákaz pobytu Židů ve Znojmě platil až do občanského zrovnoprávnění po r.1848 (různá protižidovská nařízení a předpisy platily "de iure" až do r.1859, ale v praxi "de facto" se již nedodržovala). Prvních 19 osob židovské víry se do města přistěhovalo v onom zmíněném revolučním roce 1848. Jako ve všech větších městech jejich počet postupně stoupal v r.1880 to již bylo 498 obyvatel židovského vyznání, maximum byl zaznamenán v r.1921, kdy se k judaizmu přihlásilo 749 občanů (3% obyvatelstva města) a ještě v r.1930 zde žilo 675 židovských občanů (2%). Od r.1876 zde existovala židovská náboženská obec a působily zde židovské spolky-tradiční pohřební spolek *Chevre Kadiša* (hebr.dosl. svaté bratrstvo), vzdělávací *Talmud Thora Verein* (dosl.výuka tóry), židovská mládež sportovala ve spolku *Makkabi**, existoval i skautský oddíl zvaný jako *Blau-Wess*. Novodobou synagogu si zdejší židovská obec vystavěla podle návrhu architekta *Ludwiga Schöna*, byla slavnostně zasvěcena dne 2.9.1888 (tj.26.elul 5648, tři dny před svátkem *Roš hašana*-židovský Nový rok). Synagoga k bohoslužbám sloužila až do r.1938. Její konec je podobný jako mnoha dalších těchto svatyní v čerstvě odtrženém českém pohraničí - v průběhu tzv.křišťálové noci v listopadu 1938 jí vydrancovala a vypálila místní nacistická chátka. Trosky budovy byly zbořeny v r.1940 a ještě po válce byly odstraněny její poslední zbytky. Místo není dnes nijak připomenuto.“¹⁷

K rozvoji samotného Znojma nutně přispělo také povýšení na statut královského města. Ve 13. a 14. století město vzkvétalo byly vybudovány dlážděné ulice, vodovody a

¹⁶ v poslední době se ale mnohé památky rekonstruují a zdá se, že město dostává opět svoji původní podobu.

¹⁷ FRÝDA, Pavel. Zaniklé obce a objekty po roce 1945 [online]. 2008 [cit. 2011-05-20]. Znojmo-synagoga (Znaim-Synagoge) - Stručně k historii židovského osídlení ve Znojmě a ke zdejší synagoze. Dostupné z WWW: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1448281>>.

nemocnice. V tomto období město slouží i jako zastávka českých pánů. Koncem 17. století se ani Znojmu nevyhne morová epidemie a vyžádá si na 800 obětí.

Velmi důležité je také zmínit to, že počátkem minulého století téměř polovinu znojemských občanů tvořili Němci. O přesném počtu obyvatel vypovídá následující citace, ta je použita z diplomové práce Martina Kudláčka, který zpracoval téma Vývoj česko-německých vztahů ve Znojmě v letech 1918 – 1938, a týká se počtu voličů, kteří se účastnili parlamentních voleb v roce 1935.

„Volby do obou komor Národního shromáždění proběhly 19. května roku 1935. Voleb do poslanecké sněmovny se v politickém okrese Znojmo zúčastnilo celkem 57 102 voličů (z toho 35 229 Němců), v samotném městě Znojme to bylo 13 667 voličů (z toho 5 429 Němců). Z celkového počtu 14 politických subjektů bylo 8 samostatných českých politických stran, 4 německé politické strany, jedna německá volební koalice a KSČ.“¹⁸

V období druhé světové války, kdy bylo město součástí Sudet, se němečtí obyvatelé dostali do pozice, kdy bylo město jejich a českým obyvatelům nezbývalo, než odejít do vnitrozemí, které se v té době stalo Protektorátem Čechy a Morava. V roce 1938 Znojmo navštěvuje dokonce i Hitler (jako důkaz slouží dobové fotografie v knize „Historie Znojma v obrazech“). Po skončení války znojemští Němci město opouštějí a to se stává ryze českým, resp. moravským městem. Důležité je ovšem zmínit, že u Znojma nedošlo ke kompletní výměně jeho obyvatel jako tomu bylo u mnohých bývalých sudetských měst (např. Liberce), pouze odešla určitá část obyvatel. Mnozí Němci však ve Znojmě zůstali a spousta současných obyvatel má německé předky. O tom, že odsun německých obyvatel ze Znojma nebyl tak dramatický jako třeba v Brně a v Mikulově podává svědectví publikace „Vystěhování Němců z Brna a odsun z jihomoravského pohraničí“, tu zpracoval Prof. PhDr. Silvestr Nováček, Csc.

¹⁸ Kudláček, M. Vývoj česko-německých vztahů ve Znojmě v letech 1918 – 1938, str. 80

Charakteristika jednotlivých generací

V této části práce se podíváme na to, co je charakteristické pro dnešní dvacetileté a co naopak vystihuje šedesátileté. Najdou se nějaké společné rysy? Nebo se jedná o generace, které nic nespojuje? Myslím, že odpovědi nalezneme v samotném závěru této části, kdy se nám naskytne pohled do hodnotové orientace obou skupin. Nyní však přejdeme k samotnému popisu jednotlivých skupin.

Dvacetiletí v 21. století

První z generací, na kterou se zaměřuje tato práce je generace mladých lidí, kteří se narodili v druhé půli osmdesátých let a počátkem let devadesátých a v současné chvíli jim je kolem dvaceti let. Tito lidé vyrostli již ve svobodném, demokratickém státě, obklopeni spoustou informací, které k nim přicházejí samy, aniž by museli vyvinout zvláštní úsilí k jejich získání.

Kvantum informací, které se na mladého člověka hrne ze všech stran, skýtá spoustu nebezpečí, protože jen málokdo je schopen rozpoznat pravdivé informace od těch manipulativních a mystifikujících¹⁹. A právě tohle by mohla být jakási definice a charakteristika současného světa, světa konzumu a masových sdělovacích prostředků. Světa, který se ocitnul pod nadvládou fenoménu jménem internet. Mladá generace tohoto média využívá především pro potřeby komunikace a spojení se s druhými lidmi, jsou vytvářeny sociální sítě, jež jsou zárukou příjemně stráveného odpoledne a večera, a zaniká potřeba stěhování se face to face. O nástrahách a úskalích této formy komunikace se nyní zmiňovat nebudeme, jelikož by sám výčet vydal na samostatnou práci.

Co dalšího charakterizuje tuto generaci jsou slova jako hledání a přemýšlení. Hledání ve smyslu hledání sebe sama, kdy mladý člověk ještě sám neví, jaké jsou jeho přednosti, schopnosti a dovednosti, a jaké bude jejich pozdější využití. Hledání místa ve společnosti, kam vlastně mladý člověk patří a hlavně ke komu. Dalším bodem je tedy

¹⁹ Mystifikace - v současnosti nejvyskytovanější slovo v českých médiích.

hledání a volba partnera. Partnera, s kterým budeme chtít strávit celý život a jehož nalézání není vůbec jednoduché. Proto je toto hledání provázáno častým střídáním partnerů, ne vždy se totiž podaří najít si partnera hned napoprvé. Hledání je tedy úzce spjato s neukotveností a snahou někde zakotvit.

Druhým slovem charakterizujícím dnešní dvacetileté je slovo přemýšlení. Přemýšlení jako neustálý proces hodnocení světa kolem. Přemýšlení, které jde ruku v ruce s hledáním. Přemýšlení o smyslu bytí, přemýšlení o pravdě, o životě, o světě. Přemýšlení, které mladého člověka staví do role mudrce, jehož hlavním posláním je najít pravdu. Co je to vlastně svět, jaký je můj úkol v něm, je to jen otázka nahodilosti, že jsem se tu objevil, nebo za to může něco jiného a co ono „něco“ vlastně je? Alespoň jednu z těchto otázek si položí každý mladý člověk. Ovšem cesty k odpovědím se různí. Někteří hledají v knížkách, jiní v interakci s druhými, další hledají pomocí drog a mnozí se upínají k náboženství.

Dalším slovem, jež se nutně pojí s hledáním a přemýšlením, jsou ideály. Snad každý si někdy přál změnit svět a mnohdy měl i pocit, že když nikomu, tak jemu se to podaří. Náraz s realitou pro mnohé znamená konec ideálů, ovšem najdou se i tací, kteří se ideálů nevzdají ani po x porážkách a prohrách. Mladý člověk je plný ideálů, má pocit, že může všechno a že svět čeká právě na něj. Okamžik, kdy docházíme k poznání, že jsme jen malinkou součástí obrovského kolosu, který jen stěží změníme, nazýváme dospělost.

Bylo by jistě naivní myslet si, že každý dvacetiletý, uvažujíc abstraktně o světě, životě, o smyslu bytí, má úvahy stejné jako jeho vrstevník. Proto je důležité zohlednit vzdělání, sociální zařazení a předně také pohlaví (jiný pohled na svět budou mít děvčata a zcela odlišný chlapci).

Typickým rysem mladých lidí je do jisté míry i egoismus, který je v mnohém oslepuje a nedovoluje jim vidět to, co je skutečně důležité.

Šedesátiletí v 21. století

Při popisu a charakteristice dvacetiletých jsem v mnohém vycházela z mého vlastního vnímání světa a vnímání světa mými vrstevníky. Ale jaké je vnímání světa u generace, která je pro mnohé z nás generací našich prarodičů?

Předně by bylo dobré říci, že tuto generaci odlišuje od generace mladší „životní zkušenost“ a jakási životní moudrost, kterou v průběhu života posbírali. Jedná se o generaci, která se narodila v padesátých letech minulého století a maturovala v době, kdy se na našem území usadila rudá vojska sovětského svazu. Velkou část svého produktivního věku pak tito lidé prožili v době tuhého socialismu, kdy informace, které se k nim dostávaly, ať už formou televize či tisku, byly často velmi zkreslené a zaměřené na západního nepřítele.

Nepřítelem v této době bylo i náboženství, z jakého důvodu tomu tak bylo asi není těžké uhodnout. Náboženství totiž nabízelo alternativu a především naději. Mnoho lidí tajně navštěvovalo mše a doufalo, že se situace brzy zlepší. Velká část těchto lidí pak byla za tento svůj postoj kárána, napomínána a trestána, a to buď přímo - formou profesní degradace, nebo nepřímo - znemožněním studia rodinným příslušníkům. Není proto divu, že se spousta lidí rozhodla pro odchod a život ve svobodě.

Tato práce však pojednává o lidech, kteří zůstali a v současné době, vyjádřeno ekonomickými termíny, se přehoupli z produktivního věku do postproduktivního a jejich život se posunul do klidnější fáze. Fáze, kdy mají možnost bilancovat a věnovat se činností, na které jim během jejich produktivního života nezbýval čas. A právě v tomto věku si lidé také uvědomují ve větší míře svoji konečnost spojenou se smrtí. Nejedna z nich si už jistě položil otázku, co bude až tu nebude, bude něco jiného, lepšího?

Jaké je ale myšlení lidí, kteří celý svůj život strávili ve venkovském městě, kde převážná část pracovala v průmyslových podnicích a stejně velká část i v zemědělství? Mohlo by se zdát, že bude zcela stejné jako v ostatních částech republiky, nicméně opak je pravdou a jako pozorovatel, který má možnost srovnání s větším městem a jiným

krajem, je třeba zmínit, že znojemské obyvatelstvo charakterizuje jistá jižanská bodrost. V praxi to znamená především to, že na zastávce se mezi sebou dokáží bavit lidé, kteří se předtím nikdy neviděli jako největší přátelé. Během rozhovoru přijdou na to, že mají společné známé, kteří se „chtě-nechtě“ stávají ústředním tématem jejich rozhovoru. V okamžiku, kdy se jich zeptá turista, kde se nachází např. kostel sv. Mikuláše, jsou ochotni s ním ke kostelu jít a během cesty ho seznámit s dalšími památkami, které by si určitě neměl nechat ujít. Povaha těchto lidí tak trochu připomíná španělskou maňánu.

Zní to skoro idylicky, ale i zdejší lidé mají své nedostatky tkvící hlavně v tom, že nejsou tak ctižádostiví, kariérně založení a svým způsobem jsou líní tento svůj postoj jakkoliv měnit. Tato jejich nečinnost má jistě souvislost i s tradičním křesťanstvím, které lidem zdůrazňuje pokoru a pocit, že v životě stačí málo k tomu, aby byli šťastní. Dá se tedy svým způsobem mluvit o jakémsi fatalismu. A smíření se s tím, že vše je „*takové, jaké má být*“.

Jak již bylo zmíněno spousta lidí se v důchodovém věku věnuje činnostem, kterým se kvůli práci věnovat nemohli. U části těchto lidí, především žen, je nově objevenou činností návštěva bohoslužeb. Důvody, které je k návštěvě kostela vedou jsou následující: předčasné úmrtí jejich partnera, střetávání se s kamarádkami a v neposlední řadě také snaha dobře působit na své okolí. Někteří lidé se tak vrací k tomu, co pro ně bylo běžné v dětství, kdy spolu s rodiči navštěvovali pravidelně bohoslužby a jiní, snad v úvaze nad konečností svého života objevují nový smysl.

Hodnotová orientace dvacetiletých a šedesátiletých

V této části práce se podíváme na to, které hodnoty vnímají šedesátiletí jako důležité a co naopak pro ně důležité není. Stejným způsobem si přiblížíme i hodnoty dvacetiletých. Hned v úvodu bych chtěla zmínit, že tabulka hodnotové orientace vznikla z velké části za pomoci sociální sítě, kdy jsem se snažila rozposlat mezi co největší počet lidí dotazník, týkající se jejich hodnot. Dotazník tvořilo celkem sedm kategorií a úkolem respondentů bylo, pomocí škály 1-10, vyjádřit, nakolik je pro ně daná kategorie

důležitá. A protože na sociální síti se šedesátiletých moc nepohybuje, proběhl podobný sběr dat i v ulicích a supermarketech.²⁰ Výsledkem jsou hodnoty uvedené v tabulce.

Tab.3 Hodnotová orientace

	šedesátiletí		dvacetiletí	
Hodnoty	ženy	muži	ženy	muži
zdraví	10	10	10	10
rodina	8	6	8	7
přátelé	7	6	10	8
víra	5	2	4	1
láska	7	5	9	8
příroda	5	5	7	6
peníze	8	9	8	9

Sledujeme, že obě věkové skupiny si nejvíce váží zdraví, druhé místo patří penězům a teprve za nimi jsou přátelé, rodina a láska; jako nejméně důležité se jeví příroda a víra. Zajímavého výsledku dosahují dvacetileté ženy, pro které jsou přátelé stejně důležití jako zdraví. Vůbec nejnižší hodnocení najdeme u mužů v kategorii víra.

²⁰ Provedený sběr dat týkající se hodnotové orientace byl pouze okrajovou záležitostí a proveden naprosto amatérsky, výsledky nejsou tedy zcela relevantní a mají pouze dokreslující charakter. Hlavní průzkum této práce byl zaměřen na jinou problematiku.

Religiozita v České republice

Na první pohled se může zdát, že v České republice je religiozita skutečně nízká. Neboť při pohledu na statistické tabulky jsme svědky toho, že v posledních dvaceti letech se potýkají u nás zastoupené církve s neustále se zmenšující členskou základnou a stárnutím svých členů.

Ale opravdu je situace tak dramatická? A skutečně se s úbytkem setkávají všechny náboženské skupiny, nebo se najdou i takové, které mají naopak členy nové? Kdybychom nahlédli do tabulek, které má ve své publikaci například David Václavík²¹, viděli bychom, že s poklesem členů se setkávají klasické denominace jako je např. římskokatolická a československá evangelická církev. Tyto církve během 10 let ztratily téměř jednu třetinu svých členů. Oproti tomu náboženská skupina Svědci Jehovovi se potýká s přílivem nových členů, a to o více jak jednu třetinu. Téměř desetinásobně se zvětšil počet členů v ostatních a nepřesně určených náboženských skupinách.

Informace týkající se počtu členů v jednotlivých náboženských skupinách jsou z let 1991 a 2001, v současnosti se jedná o výsledky v podstatě neaktuální. Zajímavé bude srovnání s údaji z letošního roku, kdy proběhne sčítání lidu, domů a bytů. Nebudeme se pouštět do odhadů, jak výsledky dopadnou. Nicméně je pravděpodobné, že se objeví zcela nové náboženské skupiny a že zůstane přírůstek u nepřesně určených náboženských skupin a Svědků Jehovových, kteří v oslovování nových členů dosud neustávají. A naopak dojde k poklesu u klasických denominací.

Když se tedy na oblast náboženství podíváme podrobněji jsme svědky toho, že ona nízká religiozita není vůbec nízká, nýbrž velmi vysoká. Neboť došlo k tomu, že se religiozita transformovala do jiné podoby.

Již výše jsme zmínili, že vedle tradiční religiozity, pod kterou chápeme především postoj a členství v nějaké církvi (či jiné náboženské instituci), máme ještě religiozitu alternativní. Ta v současné době nabývá nebývalého rozměru, a ať už jsou její projevy jakékoliv, doprovází nás na každém kroku.

²¹ Václavík, D. : *Náboženství a moderní česká společnost*, str.195

Vždyť si stačí zapnout rádio, kde slyšíme, jak se budou mít dnes dobře raci, jak by ryby neměly vůbec vycházet ven, neb je postihne velká pohroma, a střelci by měli zkusit své štěstí a jít si vsadit, protože dnes nad nimi bdí jejich šťastná hvězda, která jim zajistí výhru. Pak si otevřeme noviny, kde je rozhovor s paní, kteří lékaři nedávali žádnou šanci k vyléčení, ale která se nevzdala a dala na radu své sousedky a vyrazila za léčitelem „Josefem“ a ten ji zázračně vyléčil svými bylinkami a kouzelným proutkem. To ale ještě stále není všechno, neboť z večerních zpráv se dovídáme o tom, jak jeden nejmenovaný pán zaměstnával na své usedlosti starší dámy, které byly nuceny pracovat v nuzných podmínkách, kdy jim nebyly zajištěny ani ty nejzákladnější potřeby a k tomu všemu mu ještě dobrovolně odevzdávaly svůj důchod.

I tohle jsou tedy projevy religiozity a síly víry. Ta na jedné straně posouvá myšlení člověka do abstraktnějších oblastí, ale na druhou stranu ho může ovlivnit do takové míry, že ho zbaví i vlastní přičetnosti. Nedá se přesně říci, kde je hranice únosnosti a záleží na individuálním postoji každého jednotlivce. Existuje spousta případů, kdy víra člověka uzdravila, ale existuje i spousta případů, kdy naopak bezmezná víra člověka zabila.

Náboženská scéna ve Znojmě

Ke zmapování náboženské scény ve Znojmě jako vodítko posloužila publikace autorského dua Dušana Lužného a Zdeňka R. Nešpora *„Náboženství v menšině – Religiozita a spiritualita v současné české společnosti“*. Tato publikace dává nahlédnout do prostředí dvou odlišných lokalit: jihomoravského Mikulova a severočeské České Lípy. Tyto lokality zvolil tým výzkumníků záměrně, neboť se jedná o dvě zcela odlišná sídla, v prvním případě jde o venkovské město, které je charakteristické svoji tradicí a historií, a v druhém případě se jedná o město, které v posledních 60 letech prošlo mnoha změnami a jehož současnou podobu ovlivnila průmyslová výroba a blízkost uranové těžby. Na jedné straně tedy stojí celé generace starousedlíků a na straně druhé nově příchozí obyvatelé, kteří si museli svůj domov teprve budovat. Odlišnost obou měst

spočívá také v tom, že v prvním případě jde o menší město, kde se počet obyvatel pohybuje kolem 9 000 a ve druhém případě o město s velikostí střední, s přibližným počtem obyvatel kolem 38 000, tedy počtem téměř 4krát větším. Co tato města bezesporu spojuje je i fakt, že vzhledem k jejich příhraniční poloze a relativně velkému počtu německých obyvatel byly za druhé světové války součástí Sudet.

Podíváme-li se nyní na Znojmo, vidíme, že z každého města si může vzít něco. Z Mikulova to bude jistě jeho venkovský charakter, daný stejnou geografickou polohou a s Českou Lípou Znojmo pojí téměř totožný počet obyvatel. I v souvislosti se Znojmem pak nesmíme opomenout jeho místo na mapě Sudet. Zatímco v Mikulově byl v roce 1930 počet Němců několikanásobně vyšší než počet Čechů, ve Znojmě tvořili Němci jednu třetinu obyvatel. To znamená, že většina obyvatel Znojma po skončení druhé světové války zůstala stejná jako před ní. A mohlo se tak navázat na křesťanskou tradici velmi plynule.

Výzkumný tým zpracovávající situaci v Mikulově a České Lípě si rozdělil náboženskou scénu na dvě části. První část se zabývala církevní religiozitou a druhá necírkevní spirituální religiozitou. Vzhledem k tomu, že mi toto rozdělení přijde více než vhodné, dovolím si ho použít také.

Církevní religiozita ve Znojmě

Dominantní postavení, stejně jako v celé České republice, má i ve Znojmě římskokatolická církev, ta má v samotném Znojmě 5 farností, které se dělí o správu 7 kostelů. Jedná se o kostel sv. Mikuláše na Mikulášském náměstí, kostel sv. Kříže na ulici Dolní Česká, kostel sv. Jana Křtitele na náměstí TGM, kostel sv. Alžběty v ulici Vídeňská, kostel sv. Václava v blízkosti Louckého kláštera, Kostel sv. Hippolyta na Hradišti a kostel sv. Michala na Jezuitském náměstí. V neděli je slouženo v těchto kostelech celkem 7 mší a každou mši navštíví v průměru 150 lidí.²²

²² Návštěvnosti římskokatolických kostelů je věnována samostatná kapitola.

Blízko hlavního centra města se nachází Chrám sv. Rostislava, ten dříve spravovala církev evangelická, ale v současné době je sídlem a místem střetávání věřících, hlásících se k pravoslavné církvi. V chrámu probíhají bohoslužby denně od 18:00 hodin a v úterý a čtvrtek ještě ve 20:30, v neděli od 9:00 je svatá liturgie.

Další zastoupené církve jsou:

- Církev apoštolská, která má sídlo blízko městského divadla a v současné době je ve „fázi restartu“, kdy začíná její obnova, proto v současné době nepořádá bohoslužby ani duchovní setkání.
- Církev československá husitská, pořádá bohoslužby pravidelně první neděli v měsíci.
- Českobratrská církev evangelická má ve Znojmě také zastoupení a bohoslužby pořádá poslední neděli v měsíci.
- Evangelická církev metodistická, resp. její členové se schází pravidelně každou neděli a místem jejich setkávání je samotné centrum města.
- Církev adventistů sedmého dne, jejíž členové se schází každou sobotu a počet účastníků na bohoslužbách se pohybuje kolem 100-120 lidí

V blízkosti Znojma rozšiřují náboženskou scénu křesťanské sbory, jejichž členové se k bohoslužbám scházejí pravidelně v neděli dopoledne. Informace o tom, jak své bohoslužby chápou a jak probíhají, poskytují na svých webových stránkách.

„Věřící v Křesťanských sborech se podle vzoru ve Skutcích 2,42-46 scházejí, aby spolu četli Bibli, sdíleli se o tom, co přečtené úseky znamenají v praxi, dále, aby se spolu modlili, chválili Boha a lámali chleba (slavili Památku Páně). Shromáždění jsou zároveň prostorem, kde věřící uplatňují dary Ducha (zejména vyučování, prorokování ve smyslu povzbuzení, napomenutí, potěšení dle 1K 14,3 aj.) Snahou věřících je, aby shromáždění vedl Boží Duch (1K 12 a 14); může to být prostřednictvím některého z bratrů (v některých sborech), nebo tak, že se jednotliví bratři zapojují, aniž by byli

předem domluvení, podle toho, jak vnímají, že je vede Boží Duch. Podle našeho vnímání se NZ nezmiňuje o roli kazatelů či farářů v dnešním pojetí.“²³

Církevní religiozitu ve Znojmě ještě doplňují jehovisté, kteří mají ve městě svůj sál království, o kterém ví mezi znojemskými občany málokdo. Naproti tomu, ale většina obyvatel Znojma ví, že svědci Jehovovi ve městě působí. Jelikož každý z dotázaných respondentů přiznal, že s nimi má zkušenost, kdy jimi byl osloven, buď na ulici nebo u sebe doma. Svědci Jehovovi jsou tak tedy jedním z nejviditelnějších nových náboženských hnutí ve Znojmě.

(Součástí této práce jsou přílohy, kde se nachází rozhovory se zástupci některých církví, kteří podávají bližší informace o samotném fungování, směřování a také o počtu svých členů)

Návštěvnost vybraných znojemských kostelů

Zjišťování návštěvnosti bohoslužeb je obvykle považováno za vhodnější měřítko religiozity než je tomu u zjišťování náboženského vyznání. Na návštěvnosti můžeme totiž vidět aktivní účast na náboženské aktivitě. Návštěvnost je důkazem toho, že jedinec této aktivitě věnuje svůj čas, pozornost a že je pro něj nějakým způsobem důležitá. Je samozřejmé, že samotná účast na bohoslužbě ještě není důkazem toho, že víra věřících je bezmezná. Naopak mnozí lidé, kteří se identifikují s nějakým náboženstvím do kostela vůbec nechodí. I přesto je návštěvnost bohoslužeb považována za jeden z nejdůležitějších ukazatelů náboženskosti.

Jak hojná byla účast na bohoslužbách v české společnosti dříve a jaká je situace dnes? Před rokem 1989 neexistují bohužel žádné reprezentativní údaje, ale podle odhadů Ministerstva kultury ČSR chodilo na mše během 70. a 80. let méně než 10 procent

²³ Křesťanské sbory [online]. 2011 [cit. 2011-05-22]. Křesťanské sbory. Dostupné z WWW: <<http://www.krestanskesbory.cz/wp/about>>.

populace. Přesnější informace o počtu návštěvníků máme až z počátku let 90., kdy probíhala šetření zachycující návštěvnost bohoslužeb. Výsledek, který z toho šetření vzešel byl překvapující, jelikož se shodoval s odhadem z minulých let. Tedy, že jednou měsíčně navštívilo mši kolem 10% dotázaných. Ve srovnání s evropskými zeměmi (výzkumu ISSP se jich zúčastnilo 13) byla účast na bohoslužbách nižší pouze u Dánska a Norska.²⁴

Po domluvě s vedoucím diplomové práce bylo doporučeno, aby se sčítání návštěvníků bohoslužeb v jednotlivých kostelech provedlo následovně. Jednou ve sváteční den a dvakrát v běžných nedělích. Jako svátek jsem zvolila popeleční středu. (V římskokatolickém liturgickém kalendáři je popeleční středa (lat. *dies cinerum*) prvním dnem postní doby. Následuje čtyřicetidenní půst spolu se šesti nedělemi. Neděle se do postní doby nezapočítávají, poněvadž se za postní dny nepovažují. Z časového hlediska tedy Popeleční středa připadá na 46. den před Velikonoční nedělí. Pro každý rok platí jiné datum Velikonoc, což ovlivňuje i stanovení data Popeleční středy.)²⁵

Na stránkách znojemské farnosti bylo zjištěno, že 9. března budou probíhat mše spojené s udělováním popelce v těchto kostelech. Kostel sv. Jana Křtitele – Kapucínský a kostel sv. Václava (Louka). Přičemž v kostele sv. Jana Křtitele budou probíhat mše dvě, jedna ranní od 8:00 a druhá večerní od 17:00. V Louce pak mše proběhne od 18:00.²⁶

V kostelech bude probíhat zúčastněné pozorování doplněné o zapisování zjištěných údajů do předem připraveného formuláře. Sledován bude celkový počet účastníků, zastoupení mužů a žen, a pozornost bude upřena i na věk věřících.

Tab. 7 Návštěvnost – popeleční středa

kostel	datum	čas	Muži	Ženy	Děti	20-30	40-50	60-	celkem
Kostel sv. Jana Křtitele	9.3.2011	8:00	63	82	8	7	5	133	153
Kostel sv. Jana Křtitele	9.3.2011	17:00	57	94	20	35	65	51	171
Kostel sv. Václava	9.3.2011	18:00	28	41	11	15	34	20	80

²⁴ Hamplová, Řeháková: *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí*, str. 41-42

²⁵ Wikipedie [online]. 2011 [cit. 2011-03-22]. Wikipedie. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Popeleční_středa>.

²⁶ ŘK farnost sv. Mikuláše ve Znojmě [online]. 2009 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.farnostznojmo.cz/>>.

Z tabulky vyplývá, že kostely byly v tento den naplněny do svého maxima, o čemž svědčilo i to, že spousta lidí se nevešla do lavic a musela celou mši stát. Také se při zkoumání návštěvnosti potvrdilo, že se na mších objevuje více žen než mužů. Ovšem předpoklad, že většinu budou tvořit lidé nad 60 let se potvrdil pouze v případě ranní mše, v kostele sv. Jana Křtitele. Což je logické s ohledem na školních docházku u dětí a na pracovní povinnosti jejich rodičů. U dvou odpoledních mší pak byla věková skupina lidí nad 60 let v menšině.

Další sledování návštěvnosti kostelů proběhlo ve dnech 13. a 20. března a odehrálo se v kostelech sv. Mikuláše, kostele sv. Kříže a v kostele sv. Alžběty.

Kostel sv. Mikuláše je dominanta města a každoročně přivítá k prohlídce spoustu tuzemských i zahraničních turistů. Je také místem konání mnoha svatebních obřadů. Vzhledem k jeho velikosti a kapacitě, která činí přibližně 270 - 300²⁷ míst (v hlavní části kostela s nachází celkem 36 řad lavic a po stranách jsou umístěny ještě další lavice, na které se posadí přibližně 30 lidí), nabízí možnost účasti na nedělní bohoslužbě velkému počtu věřících.

Kostel sv. Kříže je také velkým kostelem, ale jeho kapacita se pohybuje 190 – 200 míst, v hlavní části je umístěno 34 lavic, kde se sedí po pěti až 6 lidech a na bocích kostela jsou také ještě místa k sezení přibližně pro 20 lidí.

Posledním „zkoumaným“ kostelem, alespoň co se návštěvnosti týče, byl kostel sv. Alžběty. Tento kostel byl dlouhá léta uzavřený a v nedávné době prošel celkovou rekonstrukcí, velikostí se řadí mezi kostely menší, neboť jeho kapacita se pohybuje okolo 120 lidí.

²⁷ Záleží kolik lidí se posadí do lavic, někdo sedí po 6, jiní po 8, další po 7. Jestliže provedeme průměr vychází nám, že v lavicích se sedí zhruba po sedmi.

A na následující straně již vidíme tabulku, která se od té první odlišuje v tom, že je v ní podrobnější dělení do věkových skupin.

Tab. 8 Návštěvnost – první běžná neděle

Místo sčítání	Datum	Čas	0-15	15-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-	
				m/ž	m/ž	m/ž	m/ž	m/ž	m/ž	celkem
Kostel sv. Alžběty	13.3.2011	11:00	15	1 a 0	6 a 3	4 a 13	8 a 6	1 a 3	18 a 27	105
Kostel sv. Kříže	13.3.2011	8:00	11	5 a 2	3 a 4	3 a 7	4 a 8	7 a 4	34 a 87	179
Kostel sv. Kříže	13.3.2011	10:00	3	0 a 1	1 a 2	1 a 1	0 a 2	3 a 4	31 a 75	124
Kostel sv. Mikuláše	13.3.2011	9:00	21	3 a 5	11 a 9	16 a 22	12 a 3	9 a 16	74 a 113	311

Tab. 9 Návštěvnost – druhá běžná neděle

Místo sčítání	Datum	Čas	0-15	15-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-	
				m/ž	m/ž	m/ž	m/ž	m/ž	m/ž	celkem
Kostel sv. Alžběty	20.3.2011	11:00	17	3 a 2	5 a 7	4 a 11	8 a 10	0 a 4	15 a 28	117
Kostel sv. Kříže	20.3.2011	8:00	10	1 a 4	8 a 5	2 a 7	4 a 8	4 a 9	42 a 83	187
Kostel sv. Kříže	20.3.2011	10:00	8	0 a 4	1 a 2	8 a 10	2 a 6	4 a 11	21 a 24	111
Kostel sv. Mikuláše	20.3.2011	9:00	53	3 a 6	12 a 24	20 a 29	11 a 16	17 a 24	41 a 64	320

Jak můžeme vidět ve všech třech kostelech je dominantní skupina nad 60 let. V této skupině jsou mnohem více zastoupeny ženy, kterých je až o 1/3 více než mužů. Další hojně zastoupenou skupinou jsou pak děti, kterých je především v kostele sv. Mikuláše zhruba 1/6. Cílová skupina dvacetiletých chodí do kostela jen velmi málo a na celkovém počtu se podílí zhruba 1/12.

Když se podíváme na kapacitu kostelů, která činí v kostele sv. Mikuláše 270 – 300 míst k sezení, v kostele sv. Kříže 190 -200 míst a v kostele sv. Alžběty 120 míst. Vidíme, že kostely jsou zaplněny téměř 100% a dokonce je jejich kapacita překročena, viz kostel sv. Mikuláše, kde je spousta věřících nucena stát, neboť se nemá kam posadit.

Zajímavé je i to, kolik věřících se přímo účastní svatého přijímání. Odhadem bylo zjištěno, že se jedná téměř o 90% všech zúčastněných. Další zajímavostí také je, kolik lidí se nechalo v neděli 13.3. označit popelem. Kněz totiž v úvodu mše vyzval všechny, kteří se nemohli zúčastnit mše na popeleční středu, jestli mají zájem, aby se k němu

dostavili a on je označí. Domnívala jsem se, že se zvedne pár lidí, ovšem jaké bylo mé překvapení, když se zvedli téměř všichni. Takovéto zahájení mše se odehrálo v kostele sv. Mikuláše a kostele sv. Alžběty (mše sloužil stejný kněz) a v obou vyvolalo zájem většiny zúčastněných. Vzhledem k vysokému počtu zájemců se mše protáhla asi o 20 minut.

I když by se na první pohled mohlo zdát, že návštěvnost znojemských kostelů svědčí o vysoké religiozitě znojemských občanů, opak je pravdou. Když se totiž podíváme na počet znojemských obyvatel a vypočítáme si kolik procent z nich se v neděli zúčastní bohoslužby, dojdeme k výsledku kolem 5%.

Znojemská necírkevní spirituální scéna

Vrátím-li se opět k publikaci *Náboženství v menšině*, tak v kapitole mapující situaci v České Lípě se tým výzkumníků rozhodl, že necírkevní spirituální scénu rozdělí do několika sfér. Toto rozdělení mi připadá více než vhodné, a proto ho do své práce zařadím také. Pomůže totiž rozdělit daný fenomén do lépe uchopitelných částí, i když i tady se nejedná o části, které by byly od sebe navzájem izolovány, naopak. Přejdeme nyní k samotnému rozdělení.

1. Sféra týkající se zdraví

Do této sféry spadají jak jednotlivci, tak i celé organizace, které svým klientům poskytují pomoc odlišnou od klasické medicínské péče. Nabízejí tedy jakousi alternativu. Lidé je mohou vyhledat jak s fyzickými, tak i s psychickými problémy. Nabídka jejich služeb je totiž tak široká, že jsou schopni pokrýt téměř jakoukoliv poptávku, vyjádřeno ekonomicky. U svých klientů provedou diagnostiku, navrhnou léčbu a prodají vhodná léčiva či doplňky. Jedná se o oblast víceméně nejhojněji

zastoupenou. Jako identifikátory poslouží slova jako: alternativní medicína, bylinné přípravky, homeopatické přípravky, reiki, léčba dotekem...

Vzhledem k tomu, že tato sféra je hojně propagovaná a neustále vycházejí nové knihy rozhodla jsem se pro návštěvu dvou knihkupectví a zeptala se, jak si stojí v prodeji publikace zaměřené na tuto tematiku a jak vypadá jejich obvyklý kupec. Dozvěděla jsem se, že nejvíce si knihy kupují ženy ve věku od 30 do 55 let, a zájem o tyto knihy je tak velký, že mnohdy musí prodavači zboží doobjednávat, aby uspokojili své zákazníky. Hodně také záleží na jednotlivých autorech a na tom, jestli má kniha dobrou reklamu, či ji autor sám přijede prezentovat.

Zástupci této sféry ve Znojmě jsou následující:

Ing. Josef Černý - mistr a učitel Reiki, Shambally a Ra Sheebv

Specialista na celkovou regeneraci a očistu těla, včetně samotné nápravy obtíží. Má více jak 30 let zkušeností z oblasti psychologie, krizového managementu, problematiky stresových prostředí, traumatů a jejich následků na lidský organismus i psychiku. Posledních 20 let se věnuje duchovní praxi, lidskému tělu a příčinám jeho onemocnění. Zabývá se filosofií nemoci a samotné nápravě obtíží. Je certifikovaným masérem v celé škále regeneračních a zdravotních procedur a mistr shambhaly. Pomáhá relaxovat tělo a mysl, odstraňovat bloky zabraňující přirozené graviditě a řadu dalších obtíží. Práci vykonává s láskou a stala se jeho posláním a koníčkem.²⁸

Tanetu - Helena Bagoňová

Pořádání prožitkových seminářů sebepoznání. Nabídka seminářů a „produktů“ této paní je opravdu široká. Za některé zmíním např. výklad tarotu, Reiki, automatické a intuitivní kresby, harmonizační a léčivé obrazy, řešení partnerských vztahových problémů, RUŠ – Rychlá a účinná změna skutečnosti, Archetypální léčení, Léčení vnitřního dítěte, přijetí stínového já, Léčení s Anděly, Archanděly a Mistry, Džwal KHUL, PRAVÉ ŽENSTVÍ - CESTA ŽENY, BOHYNĚ SVĚTLA – DANA, BRIGIT, PÉLÉ, ABUNDIA, REIKI, andělské linie, Andělské léčení, Andělské reiki, Andělské transformační symboly a mnohé další. Vzhledem k tomu, že mi tato paní přišla zajímavá, rozhodla jsem se pro

²⁸ Léčení-masáže [online]. 2010 [cit. 2011-04-20]. Doteky Světa- léčení masáže. Dostupné z WWW: <<http://www.leceni-masaze.cz/kdo-jsem/>>.

její zkontaktování a získání informací o tom, kolik stojí prožitkové semináře, kolik lidí se jich účastní. A protože jsem napsala jako potencionální klientka bylo mi odpovězeno, předpokládám pravdivě. Od samotné učitelky mi tedy bylo vysvětleno, že cena seminářů se pohybuje od 500-1100 Kč a to v závislosti na délce semináře (půldenní, celodenní) a nutné přípravě. Prožitkových seminářů se účastní 5-8 lidí. V loňském roce proběhla výuky Shambally 1024 a 2100, a proběhlo také zasvěcení do Jednorožců. Vzhledem k současnému zaneprázdnění (Tanetu pracuje jako zemědělec a má tedy v letní sezóně nejvíce práce) budou další semináře probíhat až na podzim. Avšak Tanetu byla tak laskavá, že mi nabídla zkontaktování jiných učitelů. Takže se nám alternativní scéna ještě o něco rozšířila. Jednou z doporučených osob byla „výborná“ astroložka a druhou kontakt byl na paní, která se zabývá odblokováním a terapiemi. Bohužel ani jednu z žen se mi nepodařilo zkontaktovat.

Vraťme se nyní, ale ještě k samotné Tanetu a podívejme se na to, jak se ona sama vidí a co je jejím úkolem.

„Jsem Helena – TANETU.

Toto jméno jsem si zvolila, neboť je to jeden z názvu Bohyně HATHOR. Vystihuje moji pravou podstatu, esenci mé duše Tanetu. Jaká je Tanetu smyslná, svobodomyslná, tvořivá, zářící, Bohyně radosti a spontánnosti, sexuality, radosti a potěšení ze smyslů, chápající a laskavá, milující a oddávající se... . Ve svém životě jsem prošla mnoha cestami, úskalími. Poznala jsem dobro i zlo, abych pochopila, že svět je neduální, to jen my lidé rozlišujeme tyto póly dobro-zlo, tma-světlo. Poznala jsem oba tyto póly, prošla si všemi archetypy a jsem tady, abych toto své vědění předávala dál. Jsem žena !!!!! Píšu to proto, že mi trvalo dlouho, než jsem objevila, přijala a poznala Pravé ženství. Dříve jsem byla jeden z Archetypů ... trpitelka (mučednice), žena generál, ale ne pravá žena. Mnoho muselo být mé ženství zraňováno a zakoušeno, než se dokázala moje vnitřní žena napřímit, narovnat a uvědomit si svoji pravou hodnotu. Dostala jsem do vínku mnoho duchovních darů. Některé jsem dlouho nechala ležet, až poslední dobou se moje vnímání natolik zostrilo, že jsem začala slyšet Bytosti, které ke mně hovoří a pomáhají mi směřovat moji cestu. Maluji harmonizační energetické obrazy. Můj hlavní úkol v tomto životě je ale otvírat lidem srdce, léčit emocionální traumata, zranění ať už sexuální, nebo způsobena rodiči, rodinou ... jinými lidmi. Učím

se žít v souladu s přírodou a měsíčními cykly. Jsem žena, která má velkou empatii, vcítění do druhého člověka. Budu ráda, když si o mě uděláte obrázek sami.

Posílám úsměv. Tanetu. ²⁹

A zde je pohled na Tanetu od těch, kteří absolvovali její semináře. Jak jde vidět na citacích, Tanetu si její žáci velmi váží a mají ji rádi. A je naprosto jedno, jestli se jedná o ženy nebo o muže. Tato žena tedy musí mít určité charisma, které ji zaručuje přízeň u obou pohlaví.

Renata: *„Ahoj Helenko, je to úžasné, tvé dětatko se narodilo a já musím poděkovat nejen za sebe, ale i za všechny ostatní, jimž pomůžeš najít opravdový smysl bytí. Jsi krásný šlůviček s neuvěřitelně obrovským srdíčkem a otevřenou náručí. Na tvé semináře se těším, samozřejmě svou účast hlásím již nyní, mám tě tak blízko a jsi můj veliký vzor. Děkuji, mám tě moc ráda a to ty víš. Pa“*

Martin: *„Rád bych Ti tímto Helenko poděkoval za Tvoji pomoc, kterou jsi mi dala tím, že jsem se od Tebe měl možnost naučit vyrovnávat se situacemi kdy jsem si nevěděl rady, ať už jsem řešil práci nebo mezilidské vztahy. Děkuji za veškerou Tvoji energii, kterou jsi mi dala, byla tu vždy když jsem potřeboval aniž bys sama cokoli očekávala. Děkuji za to vědomí, že Ti mohu zavolat, navštívit Tě i když a to díky Tobě, už to není tak často jako dřív. Přeji Ti mnoho úspěchů v osobním životě i v práci, přeji Ti ať si Tě najde spousta lidí, prostě přeji Ti vše nejlepší, ať se Ti splní veškerá Tvá přání a záměry ... a hlavně ... děkuji za to, že tu pro mnoho lidí jsi. Se vši úctou a láskou k Tobě Martin“*

Magda: *„Helenko, moc Ti gratuluju k vytvoření těchto krásných stránek, jejichž prostřednictvím jistě oslovíš mnoho skvělých lidí. Helenku znám už dlouho a jsem ráda za to, že ji znám, že jsme přítelkyně. Heli, jsi úžasná bytost a děkuji za to, že máš pro mě vždy radu a podporu a přeju Ti, aby Tvá úžasná duše a duchovní vedení oslovilo co nejvíc lidí. Jsi skvělá učitelka s přirozenou lidskou duší, dokážeš pomoci a podpořit,*

²⁹ Tanetu [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Tanetu. Dostupné z WWW: <<http://www.tanetu.cz/o-me/>>.

dokážeš duchovno aplikovat do života a tím tak pomáhat každému na jeho cestě. Jsem ráda za to, že Tě mám. S láskou Magda“³⁰

2. Sféra osobního duchovního rozvoje

Sem spadají všechny jednotlivé osoby a organizace, jejichž hlavním cílem je přimět lidi, aby se osobně rozvíjeli a nežili pouze životem konzumenta, pro kterého je důležité, jestli si koupí plazmovou televizi teď na splátky a nebo si na ni nějakou dobu počká. Jde tedy o snahu naučit své klienty vidět to, co je nejen hmotné, ale především nehmotné a duchovní.

V této sféře se často vyskytují prvky z různých náboženských tradic, nejčastěji hinduismu, buddhismu, taoismu..které se mezi sebou nejruzněji kombinují a „mistr“, který se rozhodl proto, že bude své učení šířit si vybírá jen některé. Každý vyučující je tak jiný a to zaručuje menší rivalitu. Mnohdy dokonce dojde k tomu, že se navzájem doporučují. Co se zdá být společné pro hnutí v této sféře je odmítání klasického „západního modelu“ náboženství.

Do této sféry ve Znojmě spadají tito zástupci.

Mgr. Martin Bartošek

lektor osobního rozvoje a specialista na metody prevence stresu a relaxace. Narodil se ve Znojmě. Na brněnské pedagogické fakultě studoval sociální pedagogiku, speciální pedagogiku a arteterapii. Absolvoval sociálně psychologický výcvik, výcviky zaměřené na lektorské dovednosti, práci s tělem a relaxační techniky.

Věnuje se metodám osobního rozvoje, které umožňují zbavovat se stresu a zvyšovat odolnost vůči zátěži. Oslovují ho taoistické metody i přístupy moderní psychologie.

Je lektor, cvičitel a konzultant a jediný facilitátor rebirthingu v České republice.³¹

³⁰ Tamtéž

³¹ Martin Bartošek [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Martin Bartošek. Dostupné z WWW: <<http://www.martinbartosek.cz/>>.

Lunární jóga

Lunární jógu představuje lektorka jako příjemný a léčivý druh jógy, kterou postupně vyvinula Adelheid Ohligová. Ta přitom z tradiční jógy, z nejnovějších poznatků různých tělesných terapií a ze svých životních zkušeností. Lunární jóga podporuje především zdraví ženy, upravuje hormonální systém, zvyšuje plodnost a kreativitu. Lektorka této jógy nabízí i lektorské kurzy a soudě především dle internetových diskuzí je velmi oblíbená a úspěšná ve svém učení.³²

Buddhismus diamantové cesty

Centrum buddhismu Diamantové cesty ve Znojmě umožňuje setkání s živým laickým buddhismem zasazeným v rámci moderní západní společnosti. Centrum je jedním z mnoha meditačních center a skupin po celém Česku založených lamou Ole Nydahlem. Příznivci této skupiny se ke svým meditacím schází každou středu ve svém buddhistickém centru a tam také pořádají různé přednášky. Témata těchto přednášek jsou například Úvod do buddhismu, Buddhovská podstata a mnohé další, četnost těchto přednášek je asi pět do měsíce. Důležité je zmínit, že i toto centrum se nachází téměř ve středu města a většinu „členů“ tvoří lidé kolem 30 až 40 let.³³

Naše čajovna

Je místem setkávání především mladých lidí, kteří si v klidném prostředí mohou rozmlouvat o duchovních věcech, na které jim v hektickém způsobu nezbyvá čas. Prostředí čajovny je vyzdobeno prvky japonské kultury, hosté mohou vychutnat svůj čaj v sedě na zemi a k naprostému uvolnění přispívá i meditativní hudba

Na Věčnosti

Je název restaurace poblíž Mikulášského kostela, kterou navštěvují převážně mladí lidé, kteří jsou orientováni k duchovním otázkám. Restaurace je vegetariánská a místem, kde

³² Lunární jóga [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Lunární jóga. Dostupné z WWW: <<http://www.lunarnijoga.cz/>>.

³³ Buddhismus diamantové cesty [online]. 2011 [cit. 2011-02-20]. Centrum buddhismu Diamantové cesty Znojmo. Dostupné z WWW: <<http://bdc.cz/znojmo/>>.

se pravidelně konají koncerty alternativních kapel. Interiér restaurace je rovněž orientován východním směrem a hosté mají možnost vychutnat si i vodní dýmku.

Znojmo – duchovní akce

Jedná se o webové stránky skupiny, která „snad“ vystupuje pod názvem spirit (soudě podle názvu webové stránky), nicméně explicitně svůj název na stránkách neuvádí, prezentuje se pouze jako „naše skupina“ a své členy/stoupence, které zve na různé přednášky, nazývá „světlušky“, „milé bytosti“, „milé bytůstky“, „milé lidičky“,... Skupina má sídlo v samotném centru města u radniční věže a schází se ke svým meditacím pravidelně každý čtvrtek večer. Na svých stránkách odkazuje k dalším podobně zaměřeným skupinám či centrům, a nám se tak odkrývá možnost sledovat, jak jsou tyto skupiny mezi sebou provázané.

3. Sféra křesťanského uvědomění

Tuto sféru tvoří spolky/společenství, které se opírají o křesťanské tradice, nicméně stojí mimo církevní půdu. Důvod proč se k tomuto kroku rozhodly je ten, že se snaží zapůsobit na širší veřejnost, která se většinou staví odmítavě k církevním uskupením. Jsou tedy jakýmsi přechodem mezi církevní a necírkevní scénou. Nejedná se tedy o zcela alternativní spirituální organizace. Ve Znojmě jsem objevila jedno toto společenství a o něm viz níže.

Můj port – křesťanské společenství

Na první pohled se může zdát, že se jedná o nově vzniklé křesťanské společenství, nicméně při důkladnějším prozkoumání webových stránek, zjistíme, že se jedná o skupinu adventistů sedmého dne, kteří na území Znojma působí a dokonce mají i vlastní webový portál. „Naše křesťanské sborové společenství Port patří do celosvětové církevní rodiny adventistů sedmého dne, která nevznikla ze dne na den a bez souvislostí.“

Je tedy na místě otázka, proč se prezentují i pod jiným názvem. Vzhledem k tomu, že se mi nepodařilo zkontaktovat některého ze zástupců, odpovědi se mi nedostalo. Avšak domnívám se, že se tak jedná z důvodu lepšího vlivu na potencionální členy. Možná lépe řečeno, snadnějšího získávání nových členů. Sídlo tohoto společenství je kavárna (restaurace), kam má přístup prakticky každý, ať už je členem CASD nebo není. A protože se jedná o ryze neformální prostředí, kde panuje přátelská atmosféra (soudě dle informací na webových stránkách *„Naším přáním je od počátku nejen to, aby se každému líbilo prostředí naší kavárny, aby všem chutnala naše lehká kuchyně či skvělá káva, ale abychom zároveň přispěli k rozvoji dobrých vztahů, k zájmu jedněch o druhé a k budování důvěry mezi lidmi, tedy hodnot, které jsou podle nás na ústupu. Není to snadný úkol, přesto věříme, že se nám s vaší pomocí podaří takové místo, přístav klidu a pohody, v našem městě vytvořit. Odtud také pochází název kavárny - Café Port.“*³⁴), není důvod, proč nepřijít znovu.

Křesťanské společenství Port má navíc i vlastní pěvecký sbor Gospel Port, který má zhruba kolem 30 členů a převážně jsou jimi mladí lidé, takže má-li někdo z nově přichozích vztah ke zpěvu, může se k CASD dostat tímto způsobem. O tom, že Port je zaměřen převážně na mladé, svědčí i jeho prezentace na webových stránkách, kde se mladí lidé mohou propojit přes nejrozličnější komunikační sítě (facebook..) a být tak v kontaktu i z domova. Toho jsem využila i já a přes facebook zkontaktovala jednu ze členek a zeptala se jí, co se jí na sboru nejvíce líbí a co ji vlastně přimělo stát se jeho členkou.

„Je fajn někam patřit, odmala jsem ráda zpívala a navštěvovala nejrozličnější hudební kroužky, navíc mě těší, že můžeme hudbou i někomu pomoci, naše koncerty jsou často spojeny s nějakou charitativní akcí, kdy se snažíme vybrat od posluchačů nějaké příspěvky. Navíc ve sboru jsou přátelé, kteří mají podobné hodnoty jako já a to je dnes hodně těžké - najít někoho, pro koho nebudou důležité značkové kalhoty a nejnovější telefon...“

³⁴ Café Port [online]. 2006 [cit. 2011-04-20]. Café Port. Dostupné z WWW: <<http://www.cafeport.cz/>>.

Že se nově příchozí „nemusí ničeho bát“ dokazuje i tato citace, která je opět použita z webových stránek Portu. A kde CASD představuje své členy jako lidi, kteří jsou stejní jako ostatní, mají stejné problémy, chodí do stejné práce, sní po stejných věcech...

„Potkáváte nás všude tam, kde se lidé obvykle potkávají. Na zastávce autobusu, na ulici, v obchodě, v montážní hale, v kanceláři, v ordinaci. Radosti i starosti patří do našeho života. I na nás doléhá proměnlivost života a v čase smutku a bolesti dokážeme zůstat "nad věcí" jen stěží. Stejně jako kohokoliv jiného, i nás ovlivňuje zrychlené tempo doby. Na živobytí si vyděláváme prací, ale naše schopnosti a zdroje životní síly mají své hranice. Nemoci se nám nevyhýbají. Dopravní nehody postihují i nás a nepořádky v různých sférách společnosti nás otravují, stejně jako většinu ostatních. Milujeme a chceme být milováni, ale i my víme, co je to ztratit lásku. Třeba byste nás těžko potkali s cigaretou a zkušenými znalci alkoholu také nejsme. Od práce neodpočíváme ani v neděli, ani v pátek, ale v sobotu a pokud to je v našich silách, chceme žít zdravě. Pro toho, kdo z pochopitelných důvodů soustředí své životní usilování na přítomnost, budou znít následující slova asi málo současně, přesto však trváme na důležitém přesvědčení, že: Všichni v sobě nosíme touhu po věčnosti. Tato touha nás motivuje nikoli k hledání receptu na elixír mládí, ale posiluje naši víru v toho, který sám je dárce života. Bůh ví, že bychom v tom našem světě, jehož rozvoj je určován spotřebou, rádi žili ve vzájemné lásce a harmonii. Proto nám ve svém Synu, Ježíši Kristu poskytl dostatek důvodů proto, abychom na konečnost života nerezignovali. Věříme, že touha po věčnosti není jen hnacím motorem rozvoje lidstva, ale že čas věčnosti předznamenává. V síle takové víry jsou naše úzkosti, smutek a bolest k unesení a radost z běžných darů je zbavena stínu strachu z vlastního selhání a omezenosti.“³⁵

³⁵ Můj port [online]. 2010 [cit. 2011-06-20]. Můj port křesťanské společnosti. Dostupné z WWW: <<http://www.muport.cz/ks/o-nas>>.

Průzkum – 2.fáze

Verifikace a falzifikace hypotéz

Tato kapitola je svým rozsahem nejdelší, jelikož je zde zpracován celý průzkum s respondenty. Jednotlivé hypotézy jsou zde analyzovány a hodnoceny, a z jejich výsledků nejenže vzniká odpověď na položenou výzkumnou otázku, ale také plníme hlavní cíl, který jsme si v úvodu práce předsevzali.

Hypotéza 1. : U mladší generace bude religiozita vyšší.

(S ohledem na uvažování mladší generace je patrné, že dvacetiletí lidé budou v otázkách bytí a jejich místa na světě zabývat daleko intenzivněji než šedesátiletí, kteří už mají „něco odžito“)

Tento předpoklad se naplnil, protože během rozhovorů s dvacetiletými bylo zjištěno, že jich sedm (z celkového počtu 8 dotazovaných) „něčemu věří“ a mají pocit, „že na světě se nedějí věci bez příčiny a musí existovat něco, co všechno řídí“. Těchto sedm lidí bylo poskládáno ze 4 žen a 3 mužů. V menším srovnání v této skupině jsou religióznější ženy. Pouze jeden z dotazovaných se jevil jako „bezvěrec“, i když na otázku, jestli ví, jaké je jeho znamení odpověděl, že je kozoroh a že si občas přečte pro pobavení svůj horoskop, během rozhovoru pak také přiznal, že připouští existenci další civilizace. Takže i když se zpočátku vyjádřil jednoznačně, jeho jednoznačnost ho v průběhu rozhovoru opustila.

Zde je výčet některých odpovědí na otázku, co je tedy „tím“, v co dvacetiletí lidé věří:

„...no nevím, jak to říct, zkrátka v něco věřím, vím, že tam někde něco je, ale co to něco je nevím...“

„...asi věřím v Boha, ale ne toho křesťanského, myslím, že existuje nějaký univerzální Bůh, který je společný všem náboženstvím...“

„...když jsem byla malá (asi kolem sedmi let), tak mě mamka odvedla k léčiteli, který mi měl pomoci s určitým zdravotním problémem...doporučení na něj měla od nějaké známé – prý ji pomohl...po příchodu k němu jsem mu dala ruku a on řekl, co mi je a dal mamce bylinky, které mi vařila jako čaj...asi za 14 dní můj problém zmizel. Pak měla problémy ještě moje babička a také jí pomohl, takže věřím v to, že existují lidé, kteří mají schopnost uzdravovat.“

„...sice jsem pokřtěný, ale nevím jestli věřím v Boha, spíš v nějakou vyšší moc...“

Z uvedených výpovědí vyplývá, že u dvacetiletých můžeme mluvit o náboženském individualismu, neboť každý z dotázaných má svůj osobitý výklad, poskládaný z nejrůznějších domněnek, dojmů, rozhovorů...

Religiozita u šedesátiletých byla o něco nižší a situaci zachraňovaly ženy. Z mužů se našel pouze jeden dotázaný, který přiznal, že víra je jednou z důležitých věcí, kterou má ve svém hodnotovém žebříčku. Zbylí tři šedesátiletí pánové s ohledem na své zkušenosti i přes fakt, že dva z nich byli pokřtění, působili jako velmi racionální typy a na otázku, jestli v něco věří odpověděli, že ne. A právě ti pokřtění hovořili o tom, *„že kdyby měl existovat Bůh, co by dohlížel na chod společnosti, nemohlo by to v tom státě vypadat tak, jak to vypadá a nemohly by se dít takové věci, jaké se dějou“*. V další fázi rozhovoru vyšlo najevo, že jejich religiozita není tak nízká, jak se v prvním momentu zdálo. Naopak jim jsou blízké některé prvky New Age.

Pro tři ženy byl objektem jejich víry trojjediný Bůh, jelikož byli pokřtěné a v posledních letech znovu začaly aktivně chodit do kostela. Jedna z těchto žen se však přiznala i k občasné návštěvě kartářky, a tím dokázala, že kritizovaný náboženský synkretismus není záležitostí pouze mladší generace, jak často při svých mších tvrdí kněží.

„...měla jsem jedno těžké životní období, kdy jsem nevěděla, jestli mi vůbec stojí za to žít, a moje nejlepší kamarádka mi řekla, že si nechala vyložit karty a že ji téměř všechno vyšlo, tak jsem to zkusila taky, i když jsem k tomu přistupovala docela nedůvěřivě, ale ta

paní povídala o tom, jaká jsem, co všechno se mi v poslední době stalo a zmínila se také o tom, že bych neměla dělat to, nad čím jsem přemýšlela, že mě čeká v životě ještě spousta pěkného...že se stanu v blízké době babičkou a že potkám někoho, s kým mi bude zase dobře...odešla jsem a za týden mi volala dcera, že se jí konečně povedlo otěhotnět ...“

Pro zbývající ženu byla objektem víry existence nějaké síly „*Síla, která nás doprovází na každém kroku, bdí nad námi a nějak nás řídí.*“ Na otázku, jestli má tato síla nějakou konkrétní podobu, bylo odpovězeno: „*...nad tím jsem nikdy nepřemýšlela...*“

Jak vidíme, i pár šedesátiletých má rádo, když si může vytvořit svoji vlastní představu o tom, jak věci na světě fungují a co je řídí, a nemůžeme tedy říct, že by náboženský individualismus byl pouze záležitostí mladých lidí, i když u nich se projevuje daleko více.

Hypotéza 2. : Obě věkové skupiny budou chápat religiozitu ve smyslu „věřím v Boha“

(V tomto případě se budeme snažit dokázat, že bez ohledu na věk bude u většiny veřejnosti převažovat asociativní představa, že ke slovu věřím patří slovo Bůh. A člověk, který je věřící si ztotožní s pravidelným návštěvníkem bohoslužeb.)

Všem dotázaným byla položena následující otázka: ***Když se Vás zeptám, zda jste věřící, jak tuto otázku chápete, co se Vám pojí se slovem věřit?*** Odpovědi byly dle očekávání, téměř 90% dotázaných si slovo věřící spojilo s Bohem a členstvím v nějaké církvi.

Došlo tedy k potvrzení hypotézy, že slovo věřit u většiny dotázaných evokovalo slova jako Bůh, kostel, křest, církev. A svým způsobem už položená zjišťovací otázka „Jste věřící?“ nabízí předem danou odpověď, která u většiny populace vyzní negativně, jelikož si ji všichni nutně spojí s křesťanským Bohem. A v jeho existenci věří dle výsledků např. z výzkumu ISSP velmi malý počet respondentů. Takhle kategorie tedy řadí Česko mezi sekularizované státy.

„...mnohem důležitější než církevně-organizované formy zbožnosti jsou její formy privatizované, „víra bez přináležení“. Tato skutečnost vede dokonce k tomu, že se někteří respondenti sami označují za osoby bez náboženství, ačkoli tím v skutečnosti míní pouze tolik, že jsou bez církevní příslušnosti. Sama tato skutečnost, přitom není v kontextu současných západoevropských společností nijak překvapivá, zvláště proto ne, že Čechy bývají považovány za jednu z nejsekularizovanějších zemí světa...“³⁶

Když jsem pokládala respondentům otázku, kdo se jim vybaví, když se řekne věřící. Odpovědi byly téměř identické a měly toto znění:

„Věřící člověk je ten, který chodí do kostela.“

„Věřící je ten, kdo věří v Boha.“

„Věřící je ten, co je pokřtěný a chodí do kostela.“

Jedna odpověď byla sice kurióznější, ale také ve své podstatě korespondovala s výše uvedenými.

„Když se řekne věřící, tak se mi vybaví moje teta, která neustále mluví o tom, jak to na tom světě špatně dopadne, když se všichni neobrátní k Bohu a nezačnou se pravidelně modlit a že určitě přijde nějaká další potopa a že tentokrát nás žádný Noe nezachrání...“

Jak je tedy z uvedených příkladů vidět, hypotéza se potvrdila. Při slově věřit se skutečně ve všech případech prokázalo, že se respondentům asociovaly představy spojené s křesťanstvím a tedy konkrétní církví. Z toho jasně vyplývá, že formulace otázky „Jste věřící?“ je nevhodná a velmi omezující, neboť odpovědi respondentů značně limituje.

³⁶ Nešpor, Zdeněk R. : Jaká víra současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství

Hypotéza 3. : I přes prvotní odmítavý postoj k duchovnu bude v obou skupinách zjištěno, že převážná většina, zhruba 70 – 80 %, bude jistým „osobitým – individuálním“ způsobem v něco věřit.

(Někdo bude věřit v léčivou moc bylinek, jiný nevyjde na ulici, nepřečte-li si svůj horoskop na daný den a další neudělá rozhodnutí, aniž by se předtím neporadil s věštcem)

Tato hypotéza by měla stát na samém konci, jelikož v podstatě shrnuje závěry uvedené v ostatních částech textu. Z nich vyplývá, že jistou formu duchovna můžeme pozorovat u všech dotázaných.

Pro dvacetileté ženy je hlavní oblastí duchovna svět horoskopů, každá druhá žena ví, jaký partner je pro ni nejlepší, jaké jsou její silné a slabé stránky. Už od ledna ví, jak proběhne celý rok, v kterých měsících by měla zůstat doma a v kterých naopak může riskovat a přesto se jí bude dařit.

Pro část dvacetiletých mužů jsou horoskopy také důležité, navíc přiznali, že mohou existovat předměty, které mají schopnost přinášet štěstí. Kromě těchto předmětů jsou to pak i rituály, ovšem tyto rituály spíše než s duchovnem souvisí s určitou pověřivostí. Jak již bylo zmíněno výše, tři šedesátileté ženy spojují duchovní svět s křesťanským Bohem, ovšem nedá se říci, že by věřily pouze v něj. I u nich dochází k transformaci duchovní oblasti, do které přejímají prvky z alternativní religiozity (kameny, horoskopy, věštci).

Šedesátiletí muži, ač se zdají na první pohled racionálnější než ženy, mají k duchovnu také blízko. Jeden muž se přiznal, že má doma kámen s magickou mocí, druhý hovořil o zkušenosti s léčitelem...

Během rozhovoru bylo respondentům představeno celkem 14 pojmů spjatých s tradiční i alternativní religiozitou. Aktéři měli pomocí škály od 1 do 10 vyjádřit, nakolik se s daným pojmem ztotožňují. Při čemž 1 znamenala nejméně a 10 nejvíce. Výsledky shrnuje tabulka, kde je uvedena průměrná hodnota v jednotlivých věkových kategoriích.

Tab.4 Intenzita náboženských jevů jednotlivých věkových kategorií

	šedesátiletí		dvacetiletí	
	ženy	muži	ženy	muži
Vyšší moc	9	7	9	8
Existence jiné civilizace	2	4	3	6
Bůh	8	2	5	3
Věštcí	5	3	7	3
Léčitelé	8	7	5	3
Horoskopy	5	5	9	6
Léčebné kameny	8	6	2	1
Předměty pro štěstí	3	2	3	5
Rituály	6	3	5	6
Andělé	6	2	4	1
Démoni	2	1	1	1
Převtělování	2	1	5	2
Posmrtný život	8	5	7	6
Zázraky	6	3	3	1

Jak vidíme v tabulce, nejvyšší průměrné hodnoty dosáhla vyšší moc. O její existenci respondenti, zdá se, téměř nepochybují. Proč zrovna vyšší moc dosáhla takového výsledku? Dle mého názoru je to tím, že se jedná o něco, co není přesně definované, spousta lidí si za vyšší moc může dosadit prakticky cokoliv. Nejedná se o nic, co by respondenty limitovalo a k něčemu zavazovalo, proto nečiní obtíže hodnotit tuto kategorii vysoko.

Nejnižších hodnot dosáhli démoni, jejich působení vytváří mezi respondenty rozpaky, díky průměrné 1 se tak řadí do kategorií, jejichž existenci si připouští opravdu jen málokdo.

Kategorie Bůh a převtělování dává ženy do společné skupiny, přestože v těchto kategoriích nedosahují stejné hodnoty. Muži totiž hodnotili tyto kategorie oproti ženám daleko nižšími „známkami“.

Kdybychom na výsledky v tabulce pohlédli celistvě, vidíme, že nejnižších hodnot dosahují muži, jejich průměrné hodnocení se pohybuje na hranici mezi 3-4, u žen je výsledek o něco vyšší 5-6 u šedesátiletých a 4-5 u dvacetiletých. Díky těmto hodnotám se potvrzuje i předpoklad, týkající se vyšší ženské religiozity.

Vrátíme-li se nyní na začátek můžeme říci, že se hypotéza naplnila, neboť většina respondentů si v kategoriích vybrala tu, která je jim blízká a ohodnotila poměrně vysoko.

Hypotéza 4. : U žen bude religiozita vyšší.

(Je obecně známo, že ženy jsou daleko otevřenější vůči otázkám týkajícím se duchovna a mnohem více o nich přemýšlejí. Budeme-li pak srovnávat dvacetileté a šedesátileté ženy jistě dojdeme k závěru, že míru religiozity budou mít podobnou, jen se bude lišit její podoba. Starší ženy budou svou religiozitu projevovat návštěvou bohoslužeb, u mladších žen půjde o religiozitu alternativní - věštcí, amulety, horoskopy.)

Jak je vidět z předcházejících hypotéz, ženy si připouštějí možnost existence duchovna více než muži. Ovšem je mylné domnívat se, že o těchto věcech přemýšlejí více než muži. Rozdíl tkví právě v tom, že zatímco muži přemýšlejí, hodnotí a berou věci racionálněji, ženy se ve větší míře řídí svým „šestým smyslem“, který je nabádá k tomu, brát věci emocionálněji a intuitivněji. Z čehož vyplývá, že pokud se setká s nějakým záhadným jevem muž, začne si ho vykládat jako náhodu, nebo zkrátka něco, „co se dá vždycky nějak vysvětlit“. Ženy naopak přistupují k záhadám velmi opatrně a většinou dojdou k závěru, že se ona věc přihodila s jistým záměrem.

A jak jsem k těmto závěrům přišla? Je to jednoduché, respondentům jsem během rozhovoru vyprávěla krátký příběh o malé dívce, která uvěřila v Boha skrze „zázraky“, a čekala jsem, jaký k tomu zaujmou postoj. Zde je onen příběh a následné reakce.

„Malá dívka sedí v čekárně u zubaře, který jí má vyvrtat její první zoubek. Ovšem má z toho takový strach, že neustále chodí na toalety a tam se modlí, aby se stal nějaký zázrak a ona do zubařského křesla nemusela, slibuje, že když se to povede, bude pravidelně chodit do kostela, bude ve všem poslouchat, bude se poctivě učit.... Ve chvíli, kdy má jít na řadu, vyjde z ordinace sestra a poví jí, že je tam zbytečně, že má zuby v pořádku. Zázrak nebo náhoda?

Ta samá dívka, ale o několik let později, je začátek hodiny, ona stojí v lavici a v hlavě opět modlitba - tentokrát za to, aby se stal zázrak a ona nedostala pětku z testu, na který se nepřipravila a který většina spolužáků napsala s jiným výsledkem, leč pro ně shodným. Zdá se, že je tedy více než pravděpodobné, že výsledek musí dopadnout špatně. Nicméně po úvodních slovech učitele je jasné, že nastal „zázrak/náhoda“ podruhé, dívka dostala za 1 a ostatní spolužáci za 4. Po této zkušenosti následovalo ještě několik podobných situací a vždy s kladným výsledkem. Tak, jaké je Vaše vysvětlení?“

Mužský pohled:

Jonáš, 67 let: *„Vždycky se dá všechno vysvětlit, prostě ta holka měla pokaždé štěstí, asi bych v tom neviděl nic nevysvětlitelného...“*

Jindřich, 62 let: *„Já myslím, že pro ni to byl zázrak, ale já na nic takového nevěřím, takže v prvním případě došlo k nějaké chybě a ve druhém se podcenila a nevěřila si.“*

Julius, 63 let: *„Všechno se dá nějak vysvětlit, ale určitě to nebyl zázrak, spíš náhoda.“*

Josef, 65 let: *„Já bych tomu docela i věřil, mé ženě se stalo něco podobného.“*

Jan, 21 let: *„Jedním slovem štěstí.“*

Jiří, 21 let: „Podle mě to je blbost.“

Jaromír, 23 let: „Možná to byl zázrak, ale já na to moc nevěřím.“

Jeroným, 24 let: „Prostě bych to viděl tak, že v prvním případě si to ta holka spletla a šla na vrtání zbytečně a v druhém případě byla chytrá a zbytečně si nevěřila, každopádně žádný zázrak.“

Ženský pohled:

Jiřina, 64 let: „Tak asi se něco takového může stát, ale já na zázraky moc nevěřím, žádný se mi ještě nestal.“

Jarmila – 62 let: „Jednou mi známá vyprávěla o tom, jak, když byla malá, si moc přála kolo, ale v době jejího i mého mládí těch kol moc nebylo. Její rodiče se v té době starali ještě o další 4 sourozence, a tak měli sotva peníze na jídlo, natož aby kupovali nové kolo. Ale ona to kolo, tak moc chtěla, že začala chodit do kostela a modlit se, aby ho dostala. Jednoho dne přišla ze školy domů a přivítala ji tam spolu s rodiči ještě jedna paní, kterou nikdy dřív neviděla. Jednalo se o její bohatou ovdovělou tetu, která se rozhodla, že každého obdaruje nějakým dárkem a ona dostala vytoužené kolo. Samozřejmě to brala jako zázrak. Takže čas od času se asi takové malé zázraky dějí...“

Jaroslava – 64 let: „Tak pro mě to je určitě zázrak, protože pan farář mi občas povídá takové příběhy a já jim věřím.“

Jana - 65 let: „Je to zajímavý příběh a sama nevím, jak bych se v té chvíli zachovala, možná, že bych taky uvěřila...“

Julie, 23 let: „Podle mě je daleko pravděpodobnější, že šlo spíše o náhodu, ale i tak na zázraky věřím a doufám, že mě taky potká něco podobného...“

Justýna, 20 let: „*Já jsem k těmhle věcem docela otevřená, takže si myslím, že to zázrak být mohl...*“

Jitka, 21 let: „*Tak vidím, že alespoň někomu modlení vychází, já jsem to kolikrát ve škole zkoušela a nikdy nic, ale věřím tomu, že to malé zázraky být mohly - minimálně pro ni...*“

Judita, 24 let: „*...spíše shoda okolností*“

V další části rozhovoru, týkající se této hypotézy, jsem se informantů ptala na jejich názor na věštce, horoskopy, předměty, které přinášejí štěstí, woodoo panenky a další rituály. Přešlo se tedy do alternativní podoby religiozity.

Musím říci, že během posledního roku, kdy jsem se zaměřila na vnímání duchovna u mladých lidí, jsem byla velmi překvapená, když jsem si uvědomila, kolik lidí z mého blízkého okolí využilo „předpovídajících“ služeb kartářky či astrologa. Důvody, které je k tomu vedly, byly různorodé, ale pojítkem pro všechny byla především úzkost z toho, že se ocitli na jakési křižovatce a nevěděli, kudy se mají dát. Zabíhat do podrobností a hovořit o konkrétních pohnutkách těchto lidí je zbytečné, daleko důležitější pro tuto práci je informace o tom, do jaké míry se s výkladem ztotožnili a uvěřili mu.

Výsledky by se daly shrnout do těchto závěrů:

1. Víím, že výklad musím brát s jistou rezervou a nadhledem, ale možná, že na tom částečně něco bude.
2. Hned v úvodu mi byly sděleny informace, o kterých jsem věděl/a pouze já a to mě přinutilo věřit i všemu ostatnímu.
3. Ve výkladu jsem se našla, a proto se teď zaměřím na svoji vlastní osobnost a budu se rozvíjet, jak mi bylo doporučeno.

4. Od začátku jsem to brala s rezervou a už bych si to znovu nezopakovala, byly to zbytečně vyhozené peníze.

Z dotázaných respondentů přiznalo vlastní zkušenost s věstci celkem 6 lidí (3 dvacetileté ženy, 2 šedesátileté ženy a 1 dvacetiletý muž). V pěti případech bylo využito služeb kartárky a v jednom případě šlo o služby astrologa.

Nyní přejdeme k tomu, nakolik se dotyčným výklad zalíbil a nakolik je dokonce ovlivnil. Již v předchozí části je zmíněn příběh respondentky, jejíž dcera otěhotněla a ona na díky tomu uvěřila i zbytku výkladu a ten ji dal určitou naději. Naději dal výklad také dvěma dvacetiletým respondentkám, obě čeká krásný život po boku hodného manžela a zdravých dětí. Třetí žena z této věkové kategorie přiznala, že pro ni byla návštěva astrologa velkým přínosem, protože ji poradil, jak se má chovat v partnerském vztahu, aby mezi ní a jejím partnerem nevznikl v budoucnu nějaký problém. Na otázku, co ji vede k tomu, že má astrolog pravdu odpověděla: „...řekl mi něco, co dělám ve vztahu špatně a co jsem si svým způsobem bála připustit a také jsem věděla, že o tom nikdo nemůže vědět. V podstatě mi dokázal odhalit mé skryté vlastnosti, díky kterým se mohlo stát, že bych se s partnerem rozešla...“

Dvacetiletý muž viděl návštěvu věstce jako zbytečnou a už by si ji nezopakoval.

Velmi důležité je zmínit, že hlavním spouštěčem pro návštěvu věstce byla kromě osobních důvodů především doporučení od přátel. Zajímavým poznatkem také je, že vyprávění o tématech alternativní religiozity se neslo daleko v uvolněnější atmosféře než vyprávění týkající se institucionální religiozity. Nikomu z dotazovaných nečinilo potíže se na toto téma bavit.

Jak už bylo zmíněno výše, všechny zkušenosti respondentů vytvářejí jakési 4 závěry. Chtělo by se říci, že nejvíce lidí shrnuje svoji zkušenost s věstci do posledního závěru, ovšem z dotázaných přiznal negativní zkušenost s věstcem jen jeden respondent. Zbylé respondentky se dělily o závěry 1, 2 a 3.

Věštcí si tedy mohou gratulovat, neboť velká část jejich zákazníků jim výklad věří, a většinou se jim postará o velmi dobrou reklamu, která jim zajistí další zákazníky. Troufám si říci, že v současnosti jde tedy o velmi dobrý byznys.

Dalším tématem, úzce souvisejícím s předchozím, byly horoskopy, i když o těch už částečně řeč byla. Respondentům byla položena základní otázka, jestli vědí, v jakém znamení se narodili. Zřejmě nebude velkým překvapením, že všech 16 respondentů znalo odpověď na tuto otázku. Co možná překvapí je, že všichni znali alespoň základní charakteristiku svého znamení.

Všechna dvacetiletá děvčata přiznala, že „když mají příležitost a čas“ přečtou si svůj horoskop na konkrétní den a přemýšlí, do jaké míry by se popsané věci mohly stát. Jedna žena dokonce přiznala, že důležitým kritériem pro výběr partnera u ní představuje právě jeho znamení - jak se k sobě budou hodit jejich vzájemné charaktery, co mají společného a co je naopak rozděluje. Několikrát se jí stalo, že měla vztah s chlapcem, který jí byl více než sympatický, ale když se pak vyskytly první problémy a ona se podívala na charakteristiku jeho znamení a to, jestli se jeho znamení hodí k tomu jejímu, přišla na to, že setrvávat v onom vztahu by bylo zbytečné, voda s ohněm se k sobě prostě nehodí, i kdyby se snažili oba sebevíc. Takže nyní přesně ví, která znamení se k ní hodí a partnery třídí už po první schůzce.

Zní to skoro komicky a může se zdát, že se jedná o extrémní příklad, z vlastního okolí ovšem vím, že převážná část mých kamarádek tento první krok dělá taky. A když nahlédneme na diskuze pod články, týkající se horoskopů, je počet příspěvů velmi vysoký. Jedná se tedy o značně rozšířené „kvazi-náboženství“, jehož „členové (většinou tedy spíše členky)“ věří tomu, že jejich osud a život řídí hvězdy.

U šedesátiletých situace není zdaleka tak dramatická. I když jeden respondent se přiznal k tomu, že si s manželkou v horoskopech libují a že jejich vztah funguje právě proto, že jejich znamení mezi sebou kooperují. Zbylí šedesátiletí připouští, že o znamení vědí jen základní informace, a vylučují, že by znamení hrálo důležitou roli ve vztahu. Či snad

dokonce, že by jeho znalost byla zárukou harmonického soužití. Shodně tvrdili, že se jedná o moderní záležitost a že dřív o žádných znameních neslyšeli.

Jakou důležitost mají pro dotázané rituály? 5 žen přiznalo, že mají zkušenost s vyvoláváním duchů, jedna dokonce tvrdila, že je duch v místnosti navštívil. Důvody, proč se do této praxe pouštěly, byla snaha vědět, jestli „to“ opravdu funguje a chuť vyzkoušet něco netradičního. Jednalo se o určitý druh zábavy, který s kamarádkami vyzkoušely buď na horách nebo během „dámských dýchánek“. Z mužů se k zmíněné praxi nepřiznal nikdo.

Dva dvacetiletí muži přiznali, že v dětství sportovali a že mívali talisman, který si s sebou brali na závody a který jim měl přinášet štěstí. V jednom případě se jednalo o staré tretry a v druhém o „náramek přátelství“. Z šedesátiletých mužů pouze jeden zmínil, že dostal slona pro štěstí, ale teď ani neví, kde ho má a na takovéhle věci nevěří. Šedesátileté ženy mají doma sbírku nejrůznějších předmětů pro štěstí, které jim darovali jejich blízcí, ale také nevěří v to, že by štěstí opravdu přinášely.

Léčebnou a magickou sílu amuletů a kamenů připouštěly 3 šedesátileté ženy, dvě byly dokonce majitelkami těchto kamenů a jedna žena mluvila o zkušenosti její známé, které kameny pomohly s bolavými ledvinami. Dvacetileté ženy se stejně jako dvacetiletí muži k amuletům a kamenům stavěly spíše skepticky. Jeden šedesátiletý muž přiznal, že jeho žena „těmhle věcem“ věří a k narozeninám mu dala měsíční kámen, který má prý moc lidi ochraňovat, dává jim klidný spánek a vrací ztracené mládí...Sám v účinky kamene nevěří, neboť na sobě nepozoruje žádné změny „...špatně spím pořád a mládí taky nepřichází“

Alternativní religiozita prochází napříč všemi generacemi, snad díky její bohaté rozrůzněnosti a nabídce si v ní najdou všichni, co potřebují. Dá se říci, že stejně jako institucionální, tak i alternativní religiozita má větší základnu „vyznavačů“ především mezi ženami. Odlišnost mezi nimi je především, a to už také bylo zmíněno, v otevřenosti a jakési detabuizaci.

Hypotéza 5. : Nedůvěra k náboženským institucím

(S ohledem na stále klesající počet členů v klasických denominacích dojdeme k závěru, že především u mladší generace bude nedůvěra v tuto institucionalizovanou formu náboženství větší než u šedesátiletých)

Tato hypotéza se vlastně skládá ze dvou částí, první část tvoří předpoklad, že u většiny populace panuje určitá nedůvěra k církvím a náboženským spolkům. Proč se tomu tak děje, souvisí s onou transformací institucionalizované religiozity do alternativní, a se stále vzrůstajícím způsobem konzumního života. Lidé mají pocit, že si mohou vybírat mezi prezentovanými náboženskými interpretacemi, mohou je mezi sebou kombinovat a vytvářet zcela nové představy „...a nepotřebují autoritu, která je bude poučovat a tvrdit, že je řídí ten a ten a že jsou vděční za život tomu a tomu...“

K negativnímu vnímání samotných církví také nepřispívá v očích veřejnosti jejich mediální prezentace. Druhou částí hypotézy je předpoklad, že církve budou negativněji vnímat mladší lidé.

A jaké jsou výsledky z rozhovorů? V podstatě se dá říci, že u mladé generace se nedá hovořit o negativním vnímání, nýbrž spíše o jistém neutrálním postoji. Během rozhovoru bylo všem položeno několik otázek, týkajících se institucionalizované podoby náboženství. A mladí lidé většinou odpovídali, že jim církve nevadí, ale také, že ji nevyhledávají a raději se věnují vlastním úvahám o světě, nikoli těm, které jim někdo předkládá.

„...no, já s církví žádný problém nemám, ani nikoho neodsuzuji za to, že je členem...spíš si myslím, že někomu to může i prospívat... něco jiného jsou ale sekty jako ti Svědci, to si naopak myslím, že to těm lidem škodí, protože nemůžou dostat třeba transfuzi krve... já mám rád, když si můžu sám vybrat, čemu věřit...“

Několikrát také zaznělo, že otázka víry je privátní záležitostí každého jedince a měla by být pouze vnitřní záležitostí, která by se neměla dávat na odív ostatním lidem.

„...Pro mě je důležité, že věřím, ale nepotřebuji, aby o tom vědělo moje okolí, takže si ráda v klidu popřemýšlím, ale nemusím se o to s nikým dělit v kostele, navíc si myslím, že jsem možná mnohem více věřící, než ti, co do toho kostela chodí...“

Se samotným závěrem této výpovědi souvisí i následující výpověď, která popisuje spíše názor na členy církve než na církev samotnou.

„...mám babičku v Přímětcích a když jsem byla malá, tak jsem s ní do kostela chodila a docela se mi tam i líbilo, chodilo tam i hodně mých kamarádek. Když jsem začala chodit na střední a uvědomila jsem si, kteří babiččini sousedi a sousedky do toho kostela chodí, tak mi to kostel znechutilo natolik, že jsem si řekla, že už mě tam nikdo neuvidí... Abych se přiznala, tak mi přijde pokrytecké, když chodí do kostela největší drbny a největší „zmetci“ ve vesnici... celý týden škodí, pak si jdou ke zpovědi pro odpuštění a zase to jede nanovo...tohle mi teda vadí dost.“

U šedesátiletých jsou postoje značně protichůdné, jak již bylo zmíněno v první hypotéze, tři ženy jsou aktivními členkami římskokatolické církve, a proto mají k této církvi většinou pozitivní vztah.

„...musím se přiznat, že když se někdy stane, že nejdu v neděli do kostela - většinou, když přijedou na víkend „naši“-, tak cítím, že mi něco chybí. Do kostela chodím ráda a beru to jako samozřejmost. Navíc se mi líbí kázání pana faráře, který káže vždy o něčem zajímavém a důležitém...“

Zajímavý pohled na církev podala žena, která více než 30 let vypomáhá na faře a je tedy v každodenním kontaktu s knězem.

„...spousta lidí si myslí, že chodit do kostela a být členem nějaké církve je špatné, ale to jen proto, že tohle prostředí neznají. Za celou dobu, co na faře žiji, se tam vystříдалo 6 farářů, všichni byli velice laskaví a snažili se dělat vše potřebné pro správný chod fary a fungování kostela, kdykoliv někdo zabouchal na naše dveře s prosbou o pomoc, ani jeden z farářů nezaváhal, pustil dotyčného dovnitř, vyslechl si ho a dokázal mu vždy pomoci. Nikdo si také neumí představit, v jak skromných podmínkách se na faře musí žít... v zimě dokonce teplota v obytné místnosti nepřekročí 17 °C. I přes svoji skromnost však dokáže fara pohostit poutníky, kteří k nám zavítají a v případě potřeby je těmto poutníkům poskytnut i nocleh...Důležité je ale také zmínit, že nebýt různých darů od věřících, tak by byl život na faře o poznání složitější, v letní sezóně nám sem totiž nosí ovoce a zeleninu, vejce ... v zimě nám zase přinesou výslužku ze zabíjačky. “

Zdá se, že u této ženy, i přes její duchodový věk, ještě nenastal syndrom vyhoření a pro svou práci je stále zapálená, svých „zaměstnavatelů“ si velmi váží a je jim z celého srdce oddána. Skoro čítankový příklad „poslušné ovečky“.

Muži k církvím zaujímali dosti negativní postoj a bylo zřejmé, že je hodně ovlivněn médii a aférami, které se pojí převážně s římskokatolickou církví.

„...na církev se dívám tak, že spousta jejich představených jsou jen manipulanti, kterým jde o to, aby si zajistili pozornost svých věrných a dostali od nich nějaké finanční dary. ...vždyť se stačí podívat do minulosti, jak byla církev, ačkoliv se hlásila k pokoře a skromnosti, bohatá a z čeho bohatla...Myslím, že dnes to není jiné, jen se o tom tak nemluví...O čem se ale mluví jsou různá zneužívání chlapců, která jim provádějí samotní kněží, to taky o ledasčem vypovídá...Nelíbí se mi také vměšování církve do takových záležitostí jako jsou potraty, eutanázie či registrovaná partnerství... “

Tento muž církvi neodpustil ani dřívější prohřešky s kupováním odpustků, a to od této praxe uplynulo několik set let. Dá se tedy říci, že v očích veřejnosti církvi škodí i její dávná minulost.

Vrátíme-li se nyní k zadání hypotézy, jsme svědky toho, že došlo k jejímu chybnému předpokladu, neboť negativního pohledu se jí dostalo u starší mužské generace namísto předpokládané mladší generace. Ta, jak již bylo zmíněno výše, se k církvím stavěla většinou neutrálně.

Hypotéza 6.: Šedesátiletí projeví více vědomostí v tradičních náboženstvích (křesťanství a židovství), dvacetiletí naopak v náboženstvích „moderních“.

(U obou skupin bude součástí rozhovorů testování „náboženské gramotnosti“)

K dokázání či vyvrácení šesté hypotézy byl sestaven test³⁷, který se skládal z dvaceti otázek. Otázky byly tématicky rozděleny do 4 oblastí: křesťanství, židovství, věštci – amulety – horoskopy a východní náboženství (tam jsem zařadila buddhismus, ale i islám). Troufám si tvrdit, že test nebyl nikterak obtížný. Při jeho sestavování byl brán zřetel především na to, aby byl časově nenáročný a respondentům srozumitelný. U každé otázky byly zpravidla tři odpovědi a úkolem respondentů bylo zakroužkovat tu, o které si mysleli, že je správná.

Výsledky shrnuje následující tabulka, v ní je uvedena procentuální úspěšnost v jednotlivých oblastech.

Tab.5 Výsledky náboženské gramotnosti zpovídaných jedinců

	šedesátiletí		dvacetiletí	
	ženy	muži	ženy	muži
Křesťanství	100%	95%	85%	90%
Židovství	90%	90%	90%	95%
Východní náboženství	55%	75%	95%	90%
Věštci, amulety, horoskopy	80%	80%	100%	80%

Pohlédneme-li na výsledky do tabulky, vidíme, že ve 3 oblastech se pohybuje procentuální úspěšnost kolem 90%, což se zdá být velmi uspokojivým výsledkem, ale

³⁷ Test je součástí přílohy

jak jsem již výše zmínila, otázky nebyly obtížné a úspěšnost mohla být tedy ještě o něco vyšší. Kdyby tabulku tvořily jen tyto tři oblasti, byl by závěr hypotézy takový, že se očekávání nenaplnila, jelikož rozdíl ve výsledcích mezi oběma generacemi je minimální a nedá se tedy říci, že by dvacetiletí měli před šedesátiletými navrch a naopak. Máme tu však ještě čtvrtou oblast a v té odpovídali dvacetiletí o téměř 30% úspěšněji než jejich šedesátiletí kolegové. A protože se jedná o oblast, týkající se východních náboženství, můžeme nyní tvrdit, že se hypotéza potvrdila, neboť mladí lidé mají o této oblasti více informací než šedesátiletí.

Pro doplnění ještě uvedu, že nejlepších výsledků celkově dosáhly dvacetileté ženy s úspěšností 92,5 %, v těsném závěsu za nimi skončili jejich generační mužští kolegové, kteří dosáhli výsledku 88,75%, třetí místo by obsadili šedesátiletí muži s 85% a šedesátileté ženy by skončily na čtvrtém místě s výsledkem 81%.

Hypotéza 7.: Výše a míra religiozity bude závislá na vzdělání.

(U starších vzdělanějších lidí bude religiozita nižší, než u méně vzdělaných. Naopak u mladší generace bude situace obráceně)

Vzdělání dotazovaných respondentů bylo velmi pestré, pohybovalo se od nevyučených jedinců k jedincům vysokoškolsky vzdělaným. Když budu konkrétní, tak 4 lidé byli nevyučení (2 šedesátileté ženy, 1 šedesátiletý muž a 1 dvacetiletý muž), 6 lidí bylo vyučeno (1 šedesátiletý muž, 2 šedesátileté ženy, 1 dvacetiletý muž a 2 dvacetileté ženy), 2 lidé měli vystudovanou střední školu s maturitou (1 šedesátiletý muž a 1 dvacetiletá žena) a zbývajících 4 lidé měli vysokou školu. Vzdělání určuje i vykonávanou profesi a ta byla u většiny šedesátiletých dělnická, v jednom případě šlo o učitelskou profesi a o službu ve státním sektoru (blíže nespecifikovanou).

Jedním z předpokladů této hypotézy je, že vzdělanější šedesátiletí budou v otázkách religiozity zdrženlivější než jejich vrstevníci s nižším vzděláním. Když se podíváme na vzdělání šedesátiletých je z velké části velmi nízké, a jak již bylo zmíněno výše,

především u šedesátiletých žen vidíme poměrně vysokou míru religiozity v tradiční podobě (víra v křesťanského Boha). U zbývajících šedesátiletých najdeme projevy alternativní religiozity. Ovšem nedá se s určitostí tvrdit, že by alternativní religiozita byla více spjatá se vzdělanějšími lidmi než s těmi méně vzdělanými. U dvacetiletých byla výše vzdělání také různá, stejně jako byl různý jejich výklad duchovního světa. Opět se nedá vypožarovat, jestli má vzdělání přímou souvislost s jejich postojem k duchovnu.

Z velké části záleží na individuálním postoji konkrétního jedince. Jestliže se jedinec rozhodne věřit v nějakou duchovní existenci, je úplně jedno, jestli má vystudovanou vysokou školu, nebo jen dokončil školu základní. A tvrzení, že VŠ je zárukou racionálního uvažování je také mylné, neboť z vlastní zkušenosti vím, že spousta mých vysokoškolských spolužáků se otázkám duchovna věnuje velmi podrobně. Možná, že rozdíl tkví v intenzitě a hloubce uvažování nad duchovní oblastí. Dá se říci, že vzdělanější člověk má tendenci zpravidla více vybírat, hodnotit, srovnávat a analyzovat oproti méně vzdělanému člověku. Ovšem opět tento závěr nejde abstrahovat na všechny případy.

K tomu, aby došlo k falzifikaci nebo verifikaci této hypotézy by se počet respondentů musel pohybovat úplně v jiných číslech a metodologie by, na místo kvalitativního sběru dat, byla zaměřena kvantitativně. Díky malému počtu respondentů tak nemůže tato část podat relevantní informace, o tom, jakou souvislost má vzdělání, věk a míra religiozity.

Hypotéza 8.: Šedesátiletí budou schopni vyjmenovat více kostelů a církevních institucí ve Znojmě než generace dvacetiletých.

Jak již bylo zmíněno v předchozích částech této práce, Znojmo se pyšní několika kostely, které jsou až na jednu výjimku³⁸ pod správou římskokatolické církve. Předpokladem bylo, že mladá generace nebude mít takový přehled o tom, kolik kostelů

³⁸ kostel sv. Rostislava – pravoslavná církev

ve Znojmě je, jak se jmenují, jestli se v nich konají bohoslužby, jaké církve v nich působí a jaké další náboženské spolky jsou ve městě zastoupeny.

Tab.6 Procentuální úspěšnost jednotlivých náboženských institucí u respondentů

	šedesátiletí		dvacetiletí			šedesátiletí		dvacetiletí	
	ženy	muži	ženy	muži		ženy	muži	ženy	muži
Název kostela					církev/náboženský spolek				
Kostel sv. Mikuláše	100%	100%	100%	100%	Římskokatolická církev	100%	100%	100%	100%
Kostel sv. Kříže	100%	100%	100%	100%	Apoštolská církev	0%	0%	0%	0%
Kostel sv. Alžběty	75%	75%	50%	25%	Církev československá husitská	50%	25%	0%	0%
Kostel sv. Hippolyta	100%	75%	75%	75%	Českobratrská církev evangelická	50%	50%	0%	0%
Kostel sv. Václava	50%	25%	25%	50%	Evangelické církve metodistické	0%	25%	0%	0%
Kostel sv. Jana Křtitele	100%	100%	100%	100%	Církev adventistů sedmého dne	100%	100%	100%	100%
Kostel sv. Michala	100%	100%	75%	100%	Pravoslavná církev	50%	50%	25%	50%
Kostel sv. Rostislava	100%	100%	100%	100%	Svědci Jehovovi	100%	100%	100%	100%

Nahlédneme-li do tabulky, která je rozdělena do dvou částí, vidíme, že v první části, jež se týká znalosti znojemských kostelů, si dvacetiletí stojí stejně jako šedesátiletí. Pravda, jistý nepoměr je viditelný u kostela sv. Alžběty, o kterém z dvacetiletých věděly jen dvě ženy a muž. Důvod neznalosti tohoto kostela u zbývajících respondentů pramení z toho, že nestojí na příliš viditelném místě v centru města jako zbylé kostely. Ze stejného důvodu podobného výsledku dosáhl i kostel sv. Václava v blízkosti Louckého kláštera.

Druhou část tabulky tvoří zastoupené církve a Svědci Jehovovi. O nich věděli všichni zpovídání, jelikož se s nimi setkali osobně, většinou u dveří svých domovů. Církev adventistů sedmého dne spolu s římskokatolickou církví také dosáhla 100% a obě tak leží v povědomí většiny znojemského obyvatelstva. Relativně dobře si v povědomí obyvatel stojí i pravoslavná církev, kterou zmínila zhruba polovina všech respondentů. Ostatní církve jakoby neexistovali. Minimálně u dvacetiletých lidí, jelikož ji ani jeden zástupce nezmínil. U šedesátiletých věděla o existenci těchto církví přibližně jedna

čtvrtina až jedna polovina dotázaných. Ti také zmínili, že ze svého okolí vědí o lidech, kteří jsou členy těchto církví.

Vrátíme-li se nyní na začátek můžeme tvrdit, že se hypotéza naplnila. Velká část dvacetiletých totiž zmínila jen nejznámější a tedy nejviditelnější církve a společenství, o fungování ostatních neměla ponětí.

Komentář k hypotézám

Nyní po vyhodnocení všech hypotéz můžeme říci, že většina jich byla sestavených správně, jelikož došlo téměř ve všech případech k jejich potvrzení, menší část byla vyvrácena a jedinou výjimkou, u které se závěr příliš nepovedl, byla předposlední hypotéza (o důvodech se již zmiňovat nebudeme, jelikož bychom se opakovali).

Závěr

Diplomová práce se zaměřila na podobu religiozity mezi dvěmi generacemi, jež od sebe dělí téměř čtyřicet let a společným domovem je jim město Znojmo. Na první pohled může v čtenáři vzniknout přesvědčení, že mezi těmito generacemi nebude příliš společných rysů. Stačí však nahlédnout do této práce a jsme svědky toho, že popsané generace mají společného vcelku hodně. Mají velmi podobnou hodnotovou orientaci, do jisté míry je spojuje postoj k alternativním formám religiozity a u obou z nich můžeme mluvit o náboženském individualismu.

V čem se obě generace rozcházejí je míra, lépe řečeno, intenzita prožívání duchovních otázek. Nejvíce pozorovatelná je tato intenzita u žen, které i v tomto drobném průzkumu dokázaly, jak moc je jejich religiozita vyšší než mužská. A je úplně jedno, jestli je ženám šedesát nebo dvacet. Tři z šedesátiletých žen během rozhovoru přiznaly, že navštěvují kostel a že jsou tedy aktivními členkami římskokatolické církve, naproti tomu dvacetileté ženy připustily, že v jejich životě hrají důležitou roli horoskopy, díky nim si vybírají například partnera. Odkrývají se nám tak dvě podoby religiozity. Velmi intenzivní prožívání institucionalizované religiozity u šedesátiletých žen a stejně intenzivní prožívání alternativní religiozity u žen dvacetiletých.

Nicméně i skupina šedesátiletých žen dokazuje, že oblast alternativní religiozity je jim blízká, neboť část jich přiznala zkušenost s věštcem, jedna žena přiznala zkušenost s reiki a jógou, a některým ženám pomohl k odstranění zdravotních problémů léčitel. Jak již bylo zmíněno výše, míra religiozity u mužů je nižší než u žen, ale to neznamená, že by si i oni nenašli z bohaté nabídky duchovní oblasti „to svoje“. V rozhovorech se někteří dvacetiletí muži přiznali k talismanům pro štěstí, jiní si pro pobavení přečtou horoskop, šedesátiletí muži se kladně staví k léčitelům a část mužů připouští možnost existence jiné civilizace.

Postoj k tradičním denominacím se u respondentů lišil. Nejvíce negativ zmiňovali šedesátiletí muži, dvacetiletí muži zaujímali neutrální postoj, část dvacetiletých žen

přiznala, že jim na církvi vadí především lidé, navštěvující bohoslužby. Přijde jim pokrytecké, že člověk, co celý život hřeší jde do kostela, vyzpovídá se, je mu odpuštěno a na místo toho, aby byl rád, tak jde a zase se chová zle ke svým blízkým.

Součástí práce bylo také zmapování náboženské scény ve Znojmě a povědomí o ní mezi respondenty. Respondenti během rozhovoru jmenovali znojemské kostely a zastoupené církve. Ukázalo se, že největší povědomí mají respondenti o římskokatolické církvi, církvi adventistů sedmého dne, svědcích Jehovových a pravoslavné církvi. O dalších zastoupených církvích věděla jen skupina šedesátiletých. Ta také dominovala ve znalosti kostelů. Dvacetiletí však neskončili s nijak horším výsledkem, nevěděli totiž pouze o dvou kostelech. Když jsem se zeptala dvacetiletých, jestli se někdy zúčastnili mší ve jmenovaných kostel, všichni odpověděli, že každý rok chodí „na půlnoční“.

Kromě tohoto „zkoušení“, jsem respondenty zkoušela i z „náboženské gramotnosti“. Cílem bylo dokázat, že mladší lidé budou mít více znalostí z východních a alternativních forem náboženství a starší lidé projeví naopak více znalostí v tradičních náboženstvích. Výsledky nakonec dopadly velmi vyrovnaně a nebyť jedné skupiny otázek, předpoklad by se nenaplnil.

Snaha dokázat souvislost mezi vzděláním a náboženským prožíváním se v rámci kvalitativního dotazování ukázala jako chybná, neboť počet respondentů byl příliš nízký a spektrum jejich vzdělání značně široké, což nedávalo možnost srovnání a tedy vytvoření relevantního závěru, který by například říkal, že *„religióznější jsou středoškoláci oproti vysokoškolákům“*.

Na základě výše zmíněných informací můžeme nyní říci, že většina respondentů preferovala alternativní formu religiozity. A tak se i Znojmo, jako tradiční venkovské město, řadí mezi ta města, v kterých dochází k přeměně tradičních forem náboženství do alternativních forem a kde většina obyvatel upřednostňuje hnutí New Age (i když o něm nikdy neslyšela) na úkor tradičních církví.

Použitá a doporučená literatura

Knižní prameny:

Filozofický slovník. 2. nezm. vyd. Praha : Svoboda, 1981. 555 s.

HAMPLOVÁ, Dana - ŘEHÁKOVÁ, Blanka. *Česká religiozita na počátku 3. tisíciletí : výsledky Mezinárodního programu sociálního výzkumu ISSP 2008 - Náboženství*. 1. vyd. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2009. 139 s. Sociologické studie = Sociological studies ; 09:2. Dostupné na internete: . ISBN 978-80-7330-163-7.

HAMPLOVÁ, Dana. *Náboženství a nadpřirozeno ve společnosti : mezinárodní srovnání na základě empirického výzkumu ISSP (International social survey programme)*. 1. vyd. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2000. 60 s. Sociologické texty ; SP OO:3. ISBN 80-85950-79-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2008. 407 s. Dostupné na internete: . ISBN 978-80-7367-485-4.

Jaká víra? : současná česká religiozita/spiritualita v pohledu kvalitativní sociologie náboženství. 1. vyd. Praha : Sociologický ústav AV ČR, c2004. 115 s. Sociologické studie ; O4:05. ISBN 80-7330-061-3.

LUŽNÝ, Dušan - VÁCLAVÍK, David. *Individualizace náboženství a identita : poznámky k současné sociologii náboženství*. Vyd. 1. Praha : Malvern, 2010. 351 s. ISBN 978-80-86702-69-8.

LUŽNÝ, Dušan - NEŠPOR, Zdeněk R. *Náboženství v menšině : religiozita a spiritualita v současné české společnosti*. Vyd. 1. Praha : Malvern, 2008. 206 s. ISBN 978-80-86702-53-7.

ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Přehled religionistiky*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2008. 237 s. ISBN 978-80-7367-384-0.

ŠTAMPACH, Odilo Ivan. *Náboženství v dialogu : kritické studie na pomezí religionistiky a teologie*. Vyd. 1. Praha : Portál, 1998. 205 s. Studium. ISBN 80-7178-168-1.

VÁCLAVÍK, David. *Náboženství a moderní česká společnost*. Vyd. 1. Praha : Grada, 2010. 243 s. ISBN 978-80-247-2468-3.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice : náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2004. 462 s. ISBN 80-7178-798-1.

Internetové prameny:

Apoštolská církev ČR [online]. 2010 [cit. 2011-01-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.apostolskacirkev.cz/view2.php?rstema=22&stromhlmenu=6:22>>.

BARTOŠEK, Martin [online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Martin Bartošek. Dostupné z WWW: <<http://www.martinbartosek.cz/>>.

BROTÁNKOVÁ, Helena. Teologické texty [online]. 2004/05 [cit. 2010-11-10]. Religiozita v České republice v církevních statistikách. Dostupné z WWW: <<http://www.teologicketexty.cz/casopis/2004-5/Religiozita-v-Ceske-republice-v-cirkevnych-statistikach.html>>.

Budhismus diamantové cesty [online]. 2011 [cit. 2011-02-20]. Centrum buddhismu Diamantové cesty Znojmo. Dostupné z WWW: <<http://bdc.cz/znojmo/>>.

Café Port [online]. 2006 [cit. 2011-04-20]. Café Port. Dostupné z WWW: <<http://www.cafeport.cz/>>.

Církev adventistů sedmého dne [online]. 2009 [cit. 2011-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.casdznojmo.cz/rs.php?otevrit=biblicka-uceni> >.

Církev československá husitská [online]. 2010 [cit. 2011-01-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.ccsch.cz/no.php?obec=299> >.

Český statistický úřad [online]. 2010 [cit. 2010-10-21]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_lide>.

Evangelická církev metodistická, Znojmo [online]. 2009 [cit. 2011-01-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.jonaznojmo.cz/onas.htm> >.

Evangnet - nezávislý evangelický portál [online]. 2010 [cit. 2011-01-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.evangelnet.cz/cce/sbor/254-znojmo> >.

FRÝDA, Pavel. Zaniklé obce a objekty po roce 1945 [online]. 2008 [cit. 2011-05-20]. Znojmo-synagoga (Znaim-Synagoge) - Stručně k historii židovského osídlení ve Znojmě a ke zdejší synagoze. Dostupné z WWW: <<http://www.zanikleobce.cz/index.php?detail=1448281>>.

HAMPLOVÁ, Dana. Česká religiozita – církevní příslušnost a víra ve světle Sčítání lidu a dat ISSP 2008* . In Naše společnost, časopis Centra pro výzkum veřejného mínění [online]. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2010 [cit. 2011-01-21]. Dostupné z WWW: <http://dlib.lib.cas.cz/6278/1/Ceska_religiozita....pdf>.

iEncyklopedie [online]. 2007 [cit. 2011-02-10]. Internetová encyklopedie humanitních oborů. Dostupné z WWW: <<http://www.iencyklopedie.cz/>>.

Lečení-masáže [online]. 2010 [cit. 2011-04-20]. Doteky Světla- léčení masáže.

Dostupné z WWW: <<http://www.leceni-masaze.cz/kdo-jsem/>>.

MANGOVÁ, Martina. Lunární jóga [online]. 2010 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z

WWW: <<http://www.lunarnijoga.snadno.eu/Forum.html>>.

MIKULÁŠKOVÁ, Jitka. Harmonie života [online]. 2010 [cit. 2011-02-21]. Harmonie těla a ducha souznějící s přírodou a okolním světem, přináší veškeré štěstí na této planetě. Dostupné z WWW: <<http://www.harmoniezivota.com/>>.

Ministerstvo kultury : Výpis z Rejstříku evidovaných právnických osob [online]. 2007 [cit. 2011-01-24]. Dostupné z WWW:

<http://www3.mkcr.cz/cns_internet/CNS/Detail_cpo.aspx?id_subj=1181&str_zpet=Seznam_CPO.aspx>.

Můj port [online]. 2010 [cit. 2011-06-20]. Můj port křesťanské společnosti. Dostupné z WWW: <<http://www.muport.cz/ks/o-nas>>.

NEŠPOR , Zdeněk R. Socioweb [online]. 2007 [cit. 2011-01-28]. Výzkum detradicionalizace a individualizace současné české religiozity. Dostupné z WWW: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=270&lst=116>>.

Pravoslavná církevní obec ve Znojmě [online]. 2007 [cit. 2011-01-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.pravoslavi.cz/znojmo/index.htm>>.

ŘK farnost sv. Mikuláše ve Znojmě [online]. 2009 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.farnostznojmo.cz/>>.

TANETU[online]. 2011 [cit. 2011-04-20]. Tanetu. Dostupné z WWW: <<http://www.tanetu.cz/o-me/>>.

VÁCLAVÍK, David ; LUŽNÝ, Dušan. Oleweb.net [online]. 2009 [cit. 2011-01-21]. Nová náboženská hnutí. Dostupné z WWW: <<http://www.oleweb.net/nnh/>>.

Wikipedie [online]. 2011 [cit. 2011-03-22]. Wikipedie. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Popeleční_středa>.

Znojmo-duchovní akce [online]. 2010 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z WWW: <<http://znojmo-spirit.webnode.cz/o-nas/>>.

Přílohy

Přílohy tvoří emailová korespondence s vybranými zástupci církví. První z nich se týká evangelické církve metodistické. O jejím směřování, velikosti členské základny a o mnohých dalších věcech se rozepsal její kazatel Ing. Pavel Kuchynka. Druhou přílohu tvoří také emailová korespondence, tentokrát se zástupcem církve adventistů sedmého dne. Kazateli ThB. Zdeňku Kogutovi byly položeny stejné otázky jako Pavlu Kuchynkovi. Můžeme tak vidět, v čem se obě církve rozcházejí a v čem se naopak shodují.

Třetí přílohu tvoří přepis rozhovoru, který byl veden s nejvyšším znojemským představitelem církve římskokatolické – děkanem Jindřichem Bartošem. Některé otázky se shodují s použitými otázkami v emailové korespondenci, takže i zde máme možnost srovnání.

Jako čtvrtou přílohu přikládám test náboženské gramotnosti, který byl rozdán dvacetiletým a šedesátiletým během společného rozhovoru.

Závěrečnou přílohou jsou fotografie některých kostelů a sídel vybraných církví a spolků. Pro jejich zařazení jsem se rozhodla z ilustrativních důvodů.

Příloha 1

Jaké jsou cíle Vaší církve (možná lépe řečeno, jaké je Vaše poslání)?

Posláním naší církve je totožné s posláním všech křesťanských církví. Je to poslání, které svým prvním učedníkům svěřil vzkříšený Ježíš a o jehož uskutečňování můžeme číst ve všech novozákonních spisech: Naším posláním je šířit ve světě Boží království, což prakticky znamená svým životem a různorodou službou zvát lidi k tomu, aby v Ježíši Kristu našli svého

Spasitele a Pána a vstoupili do osobního vztahu s Bohem jako svrchovaným vládcem, dárce a udržovatelem života a do vztahu s ostatními Ježíšovými následovníky a stali se lidmi, kteří poznávají a uskutečňují Boží záměry. Součástí toho je poznání své lidské identity (důstojnosti), obnova lidství prostřednictvím přijetí Božího odpuštění, prostřednictvím obnovující moci Božího slova a Ducha, díky vysvobození z nadvlády

destruktivních duchovních sil, díky vnitřnímu uzdravení. Toto poslání se nejvýrazněji naplňuje prostřednictvím konkrétního sboru (společenství křesťanů).

Jaká je náplň kázání, kdo tvoří většinu účastníků, jaký je jejich obvyklý počet?

Náplní kázání je zprostředkování nadčasového inspirativního Božího oslovení na základě biblických textů dnešnímu člověku. Kázání přináší osvobozující a povzbuzující pravdy s nabídkou praktické aplikace v konkrétních životních situacích. V současné době je náš sbor v období jakéhosi nového začátku. Nedělních bohoslužeb se účastní v průměru kolem 20 dospělých účastníků a kolem 15 dětí a dorostenců. (Celkově evidují 27 pravidelných dospělých účastníků a 22 dětí a dorostenců.)

Jedná se o studenty, nebo naopak o lidi, kteří už mají svoji rodinu a jsou starší?

Mírnou převahu tvoří rodiny se školními dětmi. Mezi pravidelnými účastníky je však několik seniorů, lidí ve středním věku a mládežníků z řad studentů či mladých pracujících.

V současné chvíli je mezi pravidelnými účastníky bohoslužeb a sborového života více těch, kdo nejsou členy sboru. Většina z nich jsou křesťané, kteří v našem sboru postupně nachází svůj duchovní domov.

Pak by mě zajímala přímo zkoumaná skupina dvacetiletých a šedesátiletých. Kolik členů z těchto věkových skupin zhruba máte?

Mezi pravidelnými účastníky bohoslužeb je nyní 5 osob šedesátiletých (1 muž a 4 ženy) a 3 osoby dvacetileté (2 muži a 1 žena).

Jak se změnila členská základna za posledních 5 let? Přibylo členů nebo naopak pozorujete mírný úbytek?

Během posledních let členská základna přibývala.

Jak se k Vám vlastně tito lidé dostali, resp. se o Vás dozvěděli? Jedná se o tradici v rodině, nebo zájem projevují i jedinci, u kterých nikdo z rodiny členem není?

Noví lidé jsou většinou z rodin, kde žádné živé křesťanské tradice neexistovali.

Jak často se konají bohoslužby? Fungují i nějaké mimocírkevní aktivity?

Bohoslužby se konají pravidelně každou neděli od 9:30 (nyní v prostorách Znojemské Besedy). Každé první úterý v měsíci probíhá společná biblická hodina od 18 h v Chelčického 774/2 ve Znojmě. Pravidelně se uprostřed týdne setkávají dvě domácí skupinky (forma setkání nabízející větší prostor k osobnímu sdílení a modlitbám). Každý pátek probíhá setkání dorostu od 17 h v Chelčického 774/2 ve Znojmě. V současné době žádné mimocírkevní aktivity nekonáme. Jsem ve Znojmě od konce srpna 2010 a sbor poznávám.

Máte k dispozici nějaký propagační materiál jako plakáty apod. k oslovení nových zájemců o Vaši církev?

Pouliční vitrínka v Chelčického ul. Postupně tvoříme www stránky (zatím jen provizorní verze). Připravujeme pozvánky do sboru a chceme vytvořit i přenosný reklamní stojan na chodník.

Pracujete s dětmi (mládeží), jestliže ano, jak?

Součástí nedělních bohoslužeb je nabídka programu pro děti. Setkání dorostu (viz informace výše). Jde o setkání otevřené i pro nekřesťanské dorostence z řad spolužáků a kamarádů našich dorostenců. Jako kazatel udržuji osobní kontakty s našimi dvěma účastníky z řad mládeže.

Příloha 2

Jaké jsou cíle Vaší církve (možná lépe řečeno, jaké je Vaše poslání)?

Hlásat radostnou zprávu o záchraně člověka.

Jaká je náplň kázání?

Káže celkem 9 kazatelů – náplň různorodá.

Kdo tvoří většinu účastníků, jaký je jejich obvyklý počet?

Všechny věkové skupiny od dětí, přes mládež, střední věk až po seniory. Účast na hlavní bohoslužbě 90 - 100 účastníků.

Jedná se o studenty, nebo naopak o lidi, kteří už mají svoji rodinu a jsou starší?

Studentů je asi 15

Pak by mě zajímala přímo zkoumaná skupina dvacetiletých a šedesátiletých.

Kolik členů z těchto věkových skupin zhruba máte? Jaké je rozložení mužů a žen?

20 let: 3 lidé

20-29 let: 21 lidí (11 žen a 10 mužů)

60 let: 2 lidé

60-69 let: 12 lidí (7 žen a 5 mužů)

Jak se změnila členská základna za posledních 5 let? Přibylo členů nebo naopak pozorujete mírný úbytek?

Mírný úbytek (ze 127 na 121)

Jak se k Vám vlastně tito lidé dostali, resp. se o Vás dozvěděli?

Většinou osobní kontakt.

Jsou členy celé rodiny nebo individuální jedinci?

Z větší části celé rodiny (některé neúplné), pak individuální jedinci

Jak často se konají bohoslužby?

Jednou týdně (3 bohoslužby v sobotu: sobotní škola, kázání, odpolední pobožnost)

Fungují i nějaké mimocírkevní aktivity?

- Pathfinder (Skaut) - dětská organizace

- Život a zdraví - klub sdružující zájemce o zdravý způsob života
- ADRA - Dobrovolnické centrum Znojmo

Máte k dispozici nějaký propagační materiál jako plakáty apod. k oslovení nových zájemců o Vaši církev?

Příležitostně při akcích, nabídka knih prostřednictvím kolportéra.

Pracujete s dětmi (mládeží), jestliže ano, jak?

V rámci církve mají děti svoji "sobotní školu", kde jsou rozděleny do věkových kategorií:

A - předškolní děti + první třída ZŠ

B - druhá až pátá třída ZŠ

D - šestá až devátá třída ZŠ

Mládež - od 15 - 30 let oficiálně C (prakticky však aktivně zapojena kategorie 15 - 25let)

- 3x týdně setkání:
- studium bible
 - zpěv mládeže
 - schůzky mládeže (náplň různorodá)

Plus další akce sportovní, společenské, kulturní atd.

Příloha 3

Rozhovor s děkanem Jindřichem Bartošem

Pondělí 20. 12.2010

Po příchodu na faru jsem se představila a následně osvětlila i důvody rozhovoru. Jedna z prvních otázek, na kterou jsem se pana děkana zeptala, se týkala objasnění jednotlivých funkcí, jakými jsou kaplan, farář, děkan. Následovalo představení znojemského děkanství, které spravuje zhruba 35 farností, mezi které patří například farnost v Hrušovanech nad Jevišovkou, Lechovicích, Hlubokých Mašůvkách, Vranově nad Dyjí a další. V samotném Znojmě se nachází 5 farností – kostel sv. Mikuláše, kostel sv. Kříže, Loucký klášter, Hradiště a Přímětice. Dozvěděla jsem se, že i znojemské

děkanství se potýká s nedostatkem kněží, i přesto ale situace není tak vážná jako v českých diecézích. Díky tomu má pak jeden farář na starosti více farností, a proto musí v neděli odsloužit mše až na čtyřech místech. Po tomto úvodu již následovaly otázky týkající se návštěvnosti bohoslužeb, otázky zjišťující počet katolíků na Znojemsku, dále otázky týkající se práce s věřícími mimo bohoslužby, práce s dětmi a mládeží...

Jaké je rozložení mužů a žen na mších?

Nedělní bohoslužbu navštíví 2/3 žen a 1/3 mužů.

V neděli samozřejmě chodí více lidí a všech věkových kategorií. V neděli jsou slouženy mše v kostele Sv. Kříže 8:00, 10:00 a 18:00, u Mikuláše v 9:00 a 11:00, v Louce v 8:00, na Hradišti 10:30 a v Přímětcích v 10:30. V neděli navštíví mše dohromady zhruba 450 lidí. Ve všední dny je návštěvnost menší a chodí převážně důchodci.

Máte představu kolik věřících se ve Znojmě nachází?

Zhruba 1200 věřících, z toho asi jen 10-15% přihlášených katolíků chodí pravidelně do kostela.

Jak pracujete s mládeží?

Provádíme výuku náboženství na školách. Každoročně se koná 1. svaté přijímání v Přímětcích.

Kolik dětí na ZŠ chodí do náboženství?

Z dětí na prvním stupni naplníme 1 třídu. Na faře dále probíhá výuka katechismu a setkávání mládeže. Funguje zde sbor a mládežnické schůle. $\frac{3}{4}$ tvoří děvčata a $\frac{1}{3}$ chlapci, věk se pohybuje v rozmezí 10-30 let.

Spolčo tvoří starší mládež má asi 10 členů a schází se jednou týdně na faře. Sbor má asi 15 členů převážně ho tvoří děvčata a schází se dle potřeby.

Dále se na faře schází maminky s dětmi a to každou středu.

Společenství manželů - beseda a vyprávění s manželi trvající zhruba 4 hodiny. Společenství Pražského Jezulátka tvořeno starší mládeží kolem 30 let a scházející se každých 14 dní.

Společenství ministrantů - pátek večer, malí školáci se této schůzky neúčastní mají svoji schůzku 1x týdně. V neděli ministruje asi 8 dětí.

Jaký je pak další život této mládeže v rámci farnosti?

Samozřejmě děti vyrostou, mnozí odejdu na studia a už se do města nevrátí, ti, co ale ve městě zůstávají jsou dalšími členy církve. A podílejí se na jejím fungování návštěvou bohoslužeb, ministrováním.

Jak je to vlastně se svatbou, musí být oba zasnoubení pokřtěni?

Stačí, aby byl pokřtěný alespoň jeden z dvojice. Letos jsme měli 35 svateb, zhruba ½ tvořily obřady se mší a druhou polovinu samotné obřady.

Slyšela jsem, že chodíte za lidmi i do nemocnic?

Ano, provádíme návštěvy v nemocnici, konkrétně v léčebně dlouhodobě nemocných. Tyto návštěvy probíhají každé úterý.

Vycházejí na Znojemsku nějaké publikace, podávající informace o římskokatolické církvi?

Ano, Fatym...jedná se o časopis, který má na starosti farní tým Vranov nad Dyjí.

Kdo všechno se stará o chod fary a kostelů?

Kromě kněží se jedná především o kostelníky, jejichž úkolem je příprava kostelů na bohoslužby (květiny, úklid), a příprava občerstvení na faře. O technickou údržbu se stará technik. Každé děkanství má jednoho technika.

Odkud se berou peníze na běžný chod?

Jsme dotováni státem a pořádáme sbírky. Tyto peníze pokrývají běžný chod jako je topení a elektřina. V případě, že je potřeba nějaké větší úpravy na kostele jsou pořádány

speciální sbírky. Sbírký jsou pak každoročně věnovány i na charitu, na kněžské semináře, misie a na Svatého Otce.

Zbylá část rozhovoru se nesla v duchu vzpomínání a přemýšlení o budoucnosti. Přešlo se od poněkud „dusnější“ atmosféry k atmosféře uvolněnější. Pan děkan se otevřel a poodkryl pár osobních informací, např. co ho přimělo jít studovat bohosloveckou fakultu, z jakých poměrů pochází a kde se narodil. S čím se potýkal v době komunismu a s čím se naopak potýká o více než dvacet let později. Hovořilo se o náboženském synkretismu, který si bere ze všeho něco. Byl vyjádřen názor, že současný člověk se nevyhne konzumerismu ani v takové oblasti jako je víra. Metafora se supermarketem.

Příloha 4

Test náboženské gramotnosti

Židovství:

Co nebo kdo je Jahve:

- A) Stejně jako Hospodin se jedná o jméno židovského Boha
- B) Je označení pro příslušníka buddhismu
- C) Jde o způsob výkladu karet

Kdo byl Mojžíš?

- A) Převozník na řece Styx
- B) Muž, který přijal od Boha desatero
- C) Muž, který zabil ze závisti svého bratra

Kdo nebo co byl Noe?

- A) Název starověkého čínského města s posvátným chrámem
- B) Muž, který se zachránil při potopě světa
- C) Nejlepší přítel Abraháma

Jaká událost je spojována s horou Sinaj?

- A) Byl na ní ukřižován Ježíš
- B) Ztroskotala na ni Noemova archa
- C) Byla místem, kde Mojžíš obdržel od Boha desatero

Judaismus je jiné označení pro:

- A) Islám
- B) Židovství
- C) Křesťanství

Východní náboženství:

Buddha je:

- A) Výraz, který v buddhismu popisuje bytost, která dosáhla dokonalé realizace, tzv. osvícení
- B) Soška, kterou si turisté vozí z cest po Indii a Číně
- C) Jméno muže, který pochází z Tibetu a v současnosti musí žít ve vyhnanství

Pojem nirvána nejvíce vystihuje slovo:

- A) konec
- B) osvobození
- C) začátek

Dalajláma je duchovním vůdcem:

- A) Číňanů
- B) Japonců
- C) Tibetanů

Co nebo kdo je mešita?

- A) Je islámský pozdrav
- B) Budova, která slouží muslimům k uctívání islámského boha
- C) Označení pro příslušníka islámu

Co nebo kdo je korán?

- A) Hebrejský název pro Bibli
- B) Svatá kniha islámu
- C) Kapitola v Bibli, která popisuje vztah mezi křesťany a muslimy

Věštci, amulety, horoskopy:

Co znamená ascendent?

- A) Je to označení pro jednotku, jež měří intenzitu náboženského vyznání
- B) Způsob výkladu světa
- C) Jeden z nejvýznamnějších prvků v horoskopu

Která z nabízených možností nepatří mezi znamení v horoskopu

- A) Váhy
- B) Ryby
- C) Škvoři

Co nebo kdo jsou TAROTY?

- A) Hrací karty spojené s výkladem karet
- B) Židovské označení pro soboty
- C) Čarodějky, které umí vykládat budoucnost

Do čínského horoskopu nepatří:

- A) Vepř
- B) Kráva
- C) Krysa

Z čeho se většinou nečte budoucnost

- A) Karet
- B) Koule
- C) Knížky

Křesťanství:

Kdo pokřtil Ježíše:

- A) Petr
- B) Jan
- C) Šimon

Co označujeme pojmem Nový zákon:

- A) Jde soubor 27 knih, které tvoří druhou část křesťanské Bible.
- B) Kniha, která popisuje vznik světa
- C) Je to zákon, který nahrazuje starý, když přestane fungovat

Vánoce a advent mají největší význam pro:

- A) Muslimy
- B) Křesťany
- C) Hinduisty

Kdo psal evangelia:

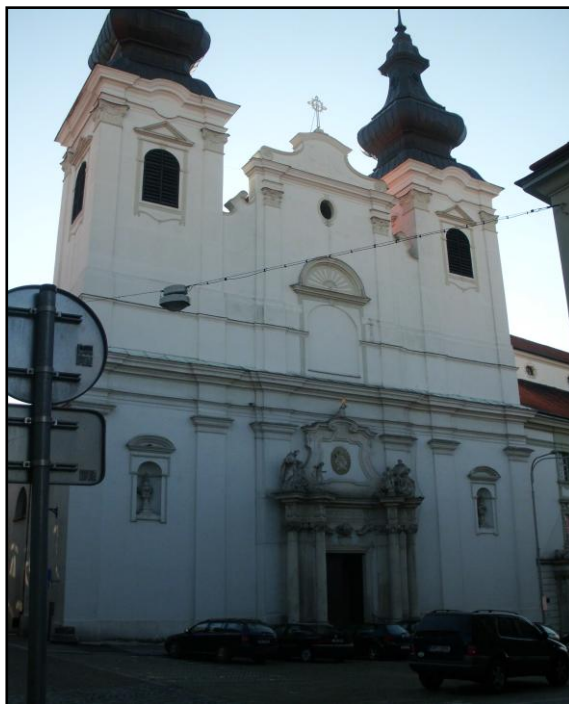
- A) Petr a Pavel
- B) Tomáš a Filip
- C) Marek a Lukáš

S kým se nemohl setkat Ježíš:

- A) Abrahám
- B) Jidáš
- C) Petr

Příloha 5

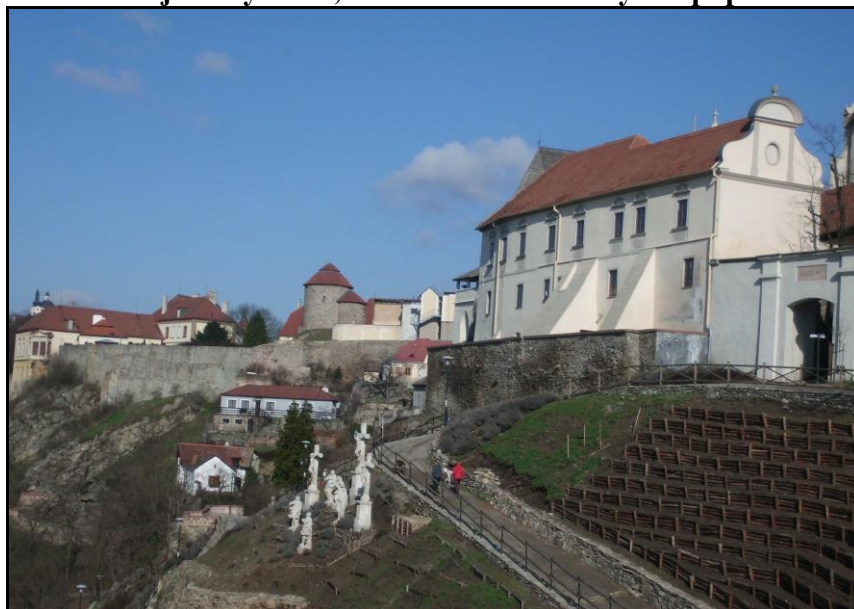
Obr.1: Kostel sv. Kříže – Dominikánský, stojí téměř v samotném centru města a spolu s Mikulášským kostelem patří k těm, ve kterých se často konají svatby

Obr.2: Kostel sv. Mikuláše s farou – nejkrásnější sakrální stavba ve Znojmě, nově zrekonstruovaná, místo pořádání mnoha světských i duchovních koncertů, svateb a výstav.

Obr.3: Znojemský hrad, rotunda sv. Kateřiny a v popředí fara

Obr.4: Café Port – sídlo křesťanského společenství Port (CASD) a zároveň velmi příjemná restaurace

Obr.5: Budova patřící církvi adventistů sedmého dne a místo, kde působí i ADRA – opět jedna nedávno opravená budova

Obr.6: Sídlo Sboru Českobratrské církve evangelické (SČCE)– nově zrekonstruovaná budova, na plotě jsou základní informace o sboru

Obr.7: Budova, kde se nachází meditační centrum Buddhistů diamantové cesty – budova se nachází asi 100 m od SČCE

Obr.8: Kostel sv. Alžběty (ulice Vídeňská – u staré nemocnice), místo, kde proběhlo sčítání účastníků bohoslužby

Obr. 9: Kostel sv. Jana Křtitele – Kapucínský (náměstí TGM), místo, kde proběhlo sčítání účastníků bohoslužby

